

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

INTERN KONTROLL

Vilken information lämnas i Bolagsstyrningsrapporten?

*Kandidatuppsats i Företagsekonomi
Externredovisning Vt-2007*

*Handledare: Inga-Lill Johansson
Författare: Lina Hervéus
Linda Lantz*

SAMMANFATTNING

Kandidatuppsats i Företagsekonomi, Inriktning mot Externredovisning, Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet, Vt-2007

FÖRFATTARE: Lina Hervéus och Linda Lantz

HANDLEDARE: Inga-Lill Johansson

TITEL: Intern Kontroll – Vilken information lämnas i Bolagsstyrningsrapporten?

BAKGRUND OCH PROBLEMDISKUSSION: Bolagsstyrningsfrågor har tilldragit sig alltmer uppmärksamhet i samband med både nationella och internationella företagsskandaler. Detta har bland annat resulterat i den amerikanska lagen, *Sarbanes Oxley Act (SOX)*, där den största förändringen från tidigare lagstiftning är de ökade kraven på rapportering avseende den interna kontrollen. Svenskt Näringsliv har tillsammans med flera statliga organisationer utvecklat en egen variant, *Koden*. Det svenska regelverket ställer bland annat krav på att en rapport avseende den interna kontrollen skall författas årligen av alla de bolag som är noterade på Stockholmsbörsen med en omsättning som överstiger 3 Mdr kr. De flesta bolagen får idag hjälp av sina revisorer med att upprätta rapporten som skall ingå som en del av företagets Bolagsstyrningsrapport.

SYFTE: Uppsatsens primära syfte har utformats till att beskriva innehållet i Bolagsstyrningsrapporterna avseende den interna kontrollen. Eftersom ett antal bolag i Sverige, utöver *Koden*, tillämpar den amerikanska lagstiftningen *SOX*, blir det underliggande syftet att göra en jämförelse av dessa företag med de företag som endast tillämpar *Koden* och se om skillnaderna går att förklara utifrån tre utvalda vetenskapliga teorier.

AVGRÄNSNINGAR: Författarna har valt att avgränsa undersökningen till att endast granska bolagsstyrningsrapporternas information om den interna kontrollen. De rapporter, *Form-20*, som lämnas till *Securities and Exchange Commission*, den amerikanska varianten av Finansinspektionen, kommer inte att vara föremål för denna granskning.

METOD: Urvalet har begränsats till totalt 20 företag som är indelade efter om de tillämpar *SOX* och/eller *Koden*. Analysens utgångspunkt är teorin vilket innebär att den *deduktiva ansatsen* har använts. Ett verktyg som författarna kallar för *checklista* har underlättat arbetet för att kunna kvantifiera informationen i Bolagsstyrningsrapporterna. Designen av studien är av *deskriptiv, komparativ* och *förklarande* karaktär och utgår ifrån rapporterna avseende den interna kontrollen.

SLUTSATSER: Studien visade att de flesta företag som har lämnat en rapport avseende den interna kontrollen har använt sig av samma ramverk och att skillnader finns i beskrivningen av kopplingen mellan ramverket och den egna verksamheten. De företag som endast omfattas av *Koden* har utvecklat ramverket som ligger till grund för rapporten i större utsträckning än de företag som omfattas av såväl *Koden* som *SOX*. Vidare anses teorierna inte ge några fullgoda förklaringar till de skillnader som uppvisats.

FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING: Ett förslag till fortsatta studier är att analysera de separata *Form 20*-rapporterna, som lämnas av *SOX-Compliant* företag. Utifrån analysen hade en jämförelse med informationen avseende den interna kontrollen i Bolagsstyrningsrapporterna varit intressant.

BEGREPP

A-Listan: Tidigare lista över större aktiebolag. Listan upphörde 2006 då den ersattes av *Nordiska Listan*.¹

Bolagsledning: Verkställande direktör (VD) och de befattningshavare i bolagets högsta ledning som är direkt underställda VD:n.²

Bolagsstyrning: Att driva aktieägarnas intresse i bolag som inte leds direkt av sina ägare.³

Finansiell Rapport: Resultaträkning, Balansräkning, Eget Kapital, Kassaflödesanalys samt redogörelse för tillämpade redovisningsprinciper och noter.⁴

Form 20: Ett formbundet dokument som årligen skall inlämnas till den amerikanska varianten av finansinspektionen *Securities and Exchange Commission* (SEC). Både nationella och internationella företag som är registrerade hos SEC är skyldiga att lämna rapporten F20, vilket är ett kännetecken på att företaget är skyldigt att rapportera dokumenteringen avseende den interna kontrollen enligt SOX.⁵

Intern Kontroll: Ett arbete som utförs av styrelse och företagsledning, samt andra anställda, för att säkerställa att verksamheten bedrivs effektivt. Arbetet omfattar att skydda tillgångar och resurser samt att effektivt följa upp och kontrollera verksamheten.⁶

Kollegiet: Syftar till att förvalta och utveckla *Koden*.⁷

Large Cap: OMX Nordiska Börslista på företag med ett börsvärde över 1 Mdr Euro.⁸

Mid Cap: OMX Nordiska Börslista på företag med ett börsvärde mellan 150 Milj till 1 Mdr Euro.⁹

O-Listan: Tidigare lista över mindre och medelstora bolag. Listan upphörde 2006 då den ersattes av *Nordiska Listan*.¹⁰

OMX: Index över de 30 mest omsatta aktierna på Stockholmsbörsen. OMX har beräknats sedan 1986. Förändring av ingående bolag görs vid hel- och halvårsskifte.¹¹

OMX AB: Företag som äger och driver börser i Norden och Baltikum. Bolaget bildades 2003 och är en av Europas ledande värdepappersmarknader som även tillhandahåller och utvecklar

¹ Nationalencyklopedin, 2007

² *Svensk kod för bolagsstyrning*, SOU 2004:130

³ Kollegiet för Svensk bolagsstyrning

⁴ IAS 1

⁵ www.sec.gov

⁶ www.omxgroup.com

⁷ Ernst & Young, *Skriftserie Bolagsstyrning*, 2005

⁸ http://omxgroup.com/nordicexchange/marknaden/kursinformation/Index/Microsite_Index/?InstrumentId=SSES E00003378

⁹ http://www.omxgroup.com/nordicexchange/investors/handelsinformation/nordiska_borsen/?languageId=3

¹⁰ Nationalencyklopedin.

¹¹ Ibid.

tekniska lösningar till finansiella företag över hela världen. Företaget bedriver börsverksamheter i Stockholm, Helsingfors, Köpenhamn, Tallinn, Riga och Vilnius genom *Nordiska Börsen*. Dessutom bedriver företaget verksamhet i bl.a. Förenade Arabemiraten, Hongkong, Kina, Australien, USA och Singapore. År 2005 var omsättningen drygt 3,1 Mdr Kr och antalet anställda ca 1 400.¹²

Nordiska Listan: Kallas också *Nordenlistan* eller *Nordiska Börslistan* och utgör en gemensam nordisk börslista för börserna i Stockholm, Helsingfors och Köpenhamn. Listan, som har ca 600 bolag noterade, etablerades 2006 av nämnda börsers ägare OMX AB för att Norden skall ses som en gemensam marknad. Samtidigt som listan etablerades försvann tidigare A- och O-listor.¹³

Small Cap: OMX Nordiska Börslista på företag med ett börsvärde understigande 150 Milj Euro.¹⁴

Securities and Exchange Commission (SEC): En amerikansk myndighet som ser över handeln med värdepapper. Organisationen har funnits sedan 1934 och sätter regler för handeln med obligationer, aktier, derivat och råvaror som handlas på en registrerad marknadsplats. SEC öv-ervakar efterlevnaden av SOX och kan utfärda kraftiga sanktioner då reglerna inte följs.¹⁵

SOX-Compliant: Ett företag som är registrerat hos SEC och tillämpar SOX regler.¹⁶

FÖRKORTNINGAR

ABL:	Aktiebolagslagen
BFL:	Bokföringslagen
COSO:	The Committee of Sponsoring Organizations
FAR:	Förenade Auktoriserade Revisorer
FI:	Finansinspektionen
SEC:	Securities and Exchange Commission
VD:	Verkställande Direktör
ÅRL:	Årsredovisningslagen

¹² Nationalencyklopedin.

¹³ Ibid.

¹⁴ http://www.omxgroup.com/nordicexchange/investors/handelsinformation/nordiska_borsen/?languageId=3

¹⁵ www.sec.gov

¹⁶ <http://www.affarsvarlden.se/skrivut.jsp?article=141515>

1. INLEDNING.....	8
1.1 BAKGRUND	8
1.2 PROBLEMDISKUSSION	9
1.3 SYFTE	10
1.4 FRÅGESTÄLLNINGAR.....	11
1.5 AVGRÄNSNINGAR.....	11
1.6 FORTSATT DISPOSITION	12
2. METOD	13
2.1. VAL AV UPPSATSÄMNE	13
2.2. VETENSKAPSSYN.....	13
2.2.1 VAL AV VETENSKAPLIG ANSATS.....	13
2.2.2. METODANSATS.....	14
2.3. UNDERSÖKNINGSMETOD	15
2.3.1. FORSKNINGSTRATEGI.....	15
2.3.2. DATAINSAMLING.....	15
2.3.3. VAL AV UNDERSÖKNINGSOBJEKT.....	16
2.3.4. CHECKLISTA.....	17
2.4. METODREFLEKTION.....	20
2.4.1. RELIABILITET OCH VALIDITET.....	20
2.4.2. KÄLLKRITIK.....	21
3. BOLAGSSTYRNING & INTERN KONTROLL.....	22
3.1 BOLAGSSTYRNING I SVERIGE	22
3.1.1. SVENSK KOD FÖR BOLAGSSTYRNING	23
3.1.2. BOLAGSSTYRNINGSRAPPORTEN	26
3.1.3 SOX.....	27
3.1.4 SKILLNADER MELLAN SOX OCH KODEN.....	29
3.2 INTERN KONTROLL.....	30
3.2.1 INTERN KONTROLL ENLIGT COSO.....	31
4. TEORETISK REFERENS RAM	33
4.1 INTRESSENTTEORI	33
4.1.1 INTRESSENTTEORIN & BOLAGSSTYRNINGSRAPPORTERNA	35
4.2 LEGITIMITETSTEORI	35
4.2.1 LEGITIMITETSTEORIN & BOLAGSSTYRNINGSRAPPORTERNA	36
4.3 KOMMUNIKATIONSTEORI.....	36
4.3.1 KOMMUNIKATIONSTEORI & BOLAGSSTYRNINGSRAPPORTERNA.....	37
5. EMPIRI.....	38
5.1 ÖVERSIKTLIG INFORMATION	38
5.1.1 TILLÄMPAS KODEN?.....	38
5.1.2 AVVIKELSER FRÅN KODEN AVSEENDE INTERN KONTROLL.....	39
5.1.3 SOX-COMPLIANT?.....	40
5.1.4 RAPPORTENS OMFATTNING.....	40
5.2 DETALJERAD INFORMATION	42
5.2.1 RAPPORT AVSEENDE DEN INTERNA KONTROLLEN.....	42
5.2.2 ORGANISATIONEN AV DEN INTERNA KONTROLLEN.....	43
5.2.3 INTERN KONTROLL KOPPLAD TILL EGEN VERKSAMHET.....	43
5.2.4 DEN INTERNA KONTROLLENS EFFEKTIVITET.....	44
5.2.5 RAMVERK FÖR INTERN KONTROLL	45
5.2.6 RAMVERKETS DELAR.....	46
5.2.7 RAPPORTENS AVSNITT OM DEN INTERNA KONTROLLEN.....	47

5.2.8 BEHOV AV INTERNREVISION.....	47
5.2.9 EXTERN GRANSKNING.....	48
5.2.10 RAPPORTENS BEGRIPLIGHET.....	49
5.3 SAMMANFATTNING AV EMPIRIN.....	50
5.3.1 FÖRETAGSNIVÅ.....	50
5.3.1 KATEGORINIVÅ.....	51
6. ANALYS.....	53
6.1 TEORETISK ANALYS	53
6.1.1 MÖJLIGA FÖRKLARINGAR ENLIGT INTRESSENTTEORIN.....	53
6.1.2 MÖJLIGA FÖRKLARINGAR ENLIGT LEGITIMITETSTEORIN.....	54
6.1.3 MÖJLIGA FÖRKLARINGAR ENLIGT KOMMUNIKATIONSTEORIN.....	55
7. SLUTSATSER.....	57
7.1 FORSKNINGSPRÅGORNAS BESVARAS	57
8. AVSLUTNING	59
8.1 FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING.....	59
8.2 FÖRFATTARNAS TACK	59
KÄLLFÖRTECKNING.....	60
BILAGOR.....	63

Figur 1	<i>Induktiv & Deduktiv Ansats</i>	14
Figur 2	<i>”Det svenska bolagsystemet”</i>	22
Figur 3	<i>Kontroller i ett processflöde</i>	28
Figur 4	<i>Intressentmodellen</i>	34
Figur 5	<i>Shannon & Weavers kommunikationsmodell</i>	36
Figur 6	<i>Har Svensk Kod för Bolagsstyrning tillämpats?</i>	38
Figur 7	<i>Har avvikelser från koden skett avseende den interna kontrollen?</i>	39
Figur 8	<i>Är Företaget SOX-Compliant?</i>	40
Figur 9	<i>Hur många ord består rapporten avseende den interna kontrollen av?</i>	41
Figur 10	<i>Har styrelsen lämnat en rapport avseende den interna kontrollen?</i>	42
Figur 11	<i>Förmedlar rapporten hur den interna kontrollen är organiserad?</i>	43
Figur 12	<i>Är beskrivningen av organiseringen kring den interna kontrollen relaterad till den egna verksamheten?</i>	44
Figur 13	<i>Har bolaget lämnat värderingar kring den interna kontrollen i sin rapport?</i>	44
Figur 14	<i>Anger bolaget vilket ramverk som har använts?</i>	45
Figur 15	<i>Beskrivs ramverkets olika delar?</i>	46
Figur 16	<i>Har informationen om den interna kontrollen presenterats i ett eget avsnitt i Bolagsstyrningsrapporten?</i>	47
Figur 17	<i>Har behovet av en internrevisionsfunktion utvärderats?</i>	48
Figur 18	<i>Har revisorn granskat rapporten avseende den interna kontrollen?</i>	49
Figur 19	<i>Är rapporten lättförståelig?</i>	49

1. INLEDNING

I detta kapitel får läsaren en inblick i varför författarna har valt att fördjupa sig i Bolagsstyrningsrapportens del om den interna kontrollen samt varför Bolagsstyrningsrapporternas utformning och innehåll kan utgöra ett problem för företagets intressenter. Vidare redogörs för uppsatsens syfte, dess frågeställningar och en genomgång görs av diverse begrepp och förkortningar. Kapitlet avslutas med en presentation av uppsatsens fortsatta disposition.

1.1 BAKGRUND

Under de senaste åren har Bolagsstyrningsfrågor tilldragit sig alltmer uppmärksamhet såväl internationellt som i Sverige. Initiativen till särskilda regelverk inom Bolagsstyrningsområdet har kommit från flera håll, och i många länder har dessa resulterat i så kallade *koder*. Mycket talar också för en fortsatt snabb utveckling av Bolagsstyrningsområdet.¹⁷

Anledningen till det ökande intresset för frågor angående Bolagsstyrning hänger ihop med de företagsskandaler som ägt rum det senaste decenniet.¹⁸ År 2001 nåddes kulmen av den så kallade *Enronskandalen* i USA. Bolaget Enron hade då visat sig bedriva insiderhandel och begått flertalet grova bokföringsbrott. När det slutligen uppdagades att företaget i sin koncernredovisning hade redovisat tillgångar och intäkter inom bolaget, samtidigt som skulder och kostnader bokförts i bolag som formellt sett inte tillhörde koncernen, tvingades företaget i konkurs.¹⁹ Året därpå gick även USA:s näst största teleoperatör, *Worldcom*, i konkurs då det visade sig att bolaget hade registrerat faktiska kostnader som kapitalinvesteringar.²⁰ *Worldcom*-konkursen utgör den hittills största i USA:s historia.²¹

Som en lösning på problemet med allt fler företagsbedrägerier författade amerikanerna Michael Oxley och Paul Sarbanes ett nytt lagförslag rörande värdepappersreglering; *The Sarbanes-Oxley Act, SOX*. Det var då den största förändringen av den amerikanska lagen rörande värdepappersreglering som ägt rum sedan 1934. För att återställa allmänhetens förtroende för de amerikanska bolagen antogs den nya lagen av president Bush och den amerikanska kongressen 2002.²²

Den största förändringen från tidigare lagstiftning är de ökande kraven på den interna kontrollen avseende den finansiella rapporteringen. Lagen omfattar samtliga bolag som är noterade på den amerikanska börsen. Följaktligen omfattar lagen flera av de svenska storbolagen, då dessa på flera sätt handlar på den amerikanska marknaden. För de amerikanska bolagen började lagstiftningen gälla redan för räkenskapsåret 2005. De bolag med huvudsäte utomlands har fått uppskov med implementeringen och omfattades första gången räkenskapsåret 2006.²³ Detta innebär att en belysning av den interna kontrollen är högaktuell då de allra första rapporterna avseende den interna kontrollen, från svenska bolag, kommer att lämnas inom några månader.

¹⁷ Svensk kod för bolagsstyrning, SOU 2004:130

¹⁸ Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning, 2007

¹⁹ Fox, L., *Enron - the rise and fall*, Hoboken, Wiley, 2003

²⁰ Nationalencyklopedin, 2007

²¹ www.bankruptcydata.com, 2006

²² <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/07/20020730.html>

²³ Dykert, L., *LRD Revision och Rådgivning*, 2006

Även Sverige har drabbats av ett flertal företagsskandaler som berör Bolagsstyrning. Den så kallade *Skandia-Affären* utgör en av dem.²⁴ Det var år 2000 som ett pressmeddelande klar gjorde att Skandias bonussystem hade uppgått till 1,1 Mdr kronor.²⁵ Trots det dröjde det ända fram till 2003 innan media började diskutera bonusprogram och förmånliga lägenhetskontrakt. Kort därefter tillsatte Skandia en egen utredning.²⁶

För att komma tillrätta med problemen har även Sverige utvecklat regler som skall göra det svårare för företagen att bedra sina ägare. SOX anses dock vara alltför långtgående i sina krav på dokumentation av den interna kontrollen vilket har medfört att Svenskt Näringsliv tillsammans med flera statliga organisationer har utvecklat en egen variant kallad, *Svensk Kod för Bolagsstyrning*²⁷ (hädanefter kallad *Koden*). Kraven är dock väsentligt lägre än kraven i SOX.²⁸

1.2 PROBLEMDISKUSSION

Syftet med Bolagsstyrning (och Koden) är att driva ägarnas intresse i bolag som primärt styrs av andra än ägarna själva.²⁹ För att öka öppenheten och därmed förtroendet för näringslivet skall alla svenska bolag på A- och O-listan (numera *Large Cap*, *Mid Cap* och *Small Cap*) med en omsättning över 3 Mdr Kr upprätta en särskild rapport, den så kallade *bolagsstyrningsrapporten*. I rapporten skall bolaget bland annat redogöra för hur de arbetar med den interna kontrollen avseende den finansiella rapporteringen.³⁰

Vissa svenska bolag omfattas dessutom (som beskrivits i stycke 1.1) av den mer omfattande lagen SOX. Dessa bolag kan därför antas ha bättre utvecklade processer, kontrollsystem och rutiner för den interna dokumentationen än vad de bolag som enbart omfattas av Koden har. Detta bör i så fall avspeglas i den rapport som samtliga bolag, enligt specificeringen ovan, måste lämna tillsammans med sin årsredovisning.

Då det råder allmän revisionsplikt för noterade bolag i Sverige³¹ kan det vidare antas att de flesta bolag får hjälp av sina revisorer med att upprätta den obligatoriska rapporten. Detta kan möjligen utgöra ett problem då rapporterna därmed kan antas bli alltför standardiserade. Meningen med Bolagsstyrningsrapporten är främst att ge investeraren och företagets övriga intressenter en bild av hur företaget arbetar med sina processer. En rapport som antagit ett standardformat säger inte läsaren lika mycket som en individuellt anpassad rapport. Å andra sidan är meningen med såväl Koden som SOX att förbättra Bolagsstyrningen och inte att producera rapporter.³² En intressant fråga i sammanhanget är huruvida ett bolag kan ha en godtagbar Bolagsstyrningsrapport samtidigt som dess bolagsstyrning i sig inte är tillfredställ-

²⁴ Åsbrink, E., f.d Finansminister; <http://www.aftonbladet.se/vss/nyheter/story/0,2789,470017,00.html>

²⁵ Nagemson-Ekwall, S., Carlsson, B., *Guldregn – Sagan om Skandia*, 2004

²⁶ Moberg, M., *En studie av Bolagsledningens och Revisorernas skadeståndsansvar för bonusprogrammen I Skandiaaffären*, 2004

²⁷ *Svensk kod för bolagsstyrning*, SOU 2004:130

²⁸ Dykert, L., *LRD Revision och Rådgivning*, 2006

²⁹ Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning, 2007

³⁰ Ernst & Young, *Skriftserie Bolagsstyrning*, 2005

³¹ Smith, *Redovisningsprinciper*, 2006

³² Öhrlings Pricewater Coopers, *Bästa Bolagsstyrningsrapport 2005*, 2006

ande. Fokus i denna uppsats kommer dock att ligga på att granska Bolagsstyrningsrapporternas information om den interna kontrollen, vilket inte är tillräckligt för att dra den typen av slutsatser.

Ytterligare problem med rapporterna kan härledas till de resurser som bolagen faktiskt måste lägga ned på att framställa dem. En del menar att företag i första hand bör ägna sig åt värdeskapande aktiviteter och inte allokera resurser till de delar av verksamheten som inte bidrar till att öka företagets värde. Å andra sidan kostar de skador som kan uppstå då kontrollen är bristfällig ofta ännu mer.³³ Här måste företagen göra en avvägning mellan för- och nackdelar med Kontrollen. Rapporten är ett led i denna avvägning och kan således antas ge en indikation på hur de olika bolagen ser på den interna kontrollen.

Avslutningsvis finns det, trots vägledning från Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning, meningskiljaktigheter kring vad som anses vara en bra Bolagsstyrningsrapport.³⁴ Detta utgör ett problem då bolagen inte riktigt vet vad som förväntas av dem. Svårigheterna kring att veta vad som bör ingå i rapporten kan jämföras med ovanstående resonemang kring standardiserade rapporter. Å ena sidan ökar jämförbarheten mellan de olika bolagen när rapporten är standardiserad, vilket är positivt för investeraren och en rörlig kapitalmarknad.³⁵ Å andra sidan riskerar rapporterna att bli för informativa, vilket är negativt då dess syfte är att ge en bild av företagets processer.³⁶

Att Bolagsstyrningsrapporterna möjligen skiljer sig åt i vissa avseenden, samtidigt som utvecklingen tenderar att gå mot standardisering utgör ett problem. För att kunna lösa problemet krävs det i första hand att en kartläggning görs av hur rapporterna ser ut och vilken information de innehåller. Dessutom är det intressant att belysa vilka förklaringar, ur ett vetenskapligt perspektiv, som kan finnas till skillnader mellan den information som lämnas av företag som enbart omfattas av Koden och företag som omfattas av såväl SOX som Koden. Då ett företag har flera intressenter som både påverkar och påverkas av bolagets verksamhet³⁷ kan möjligen en intressentteori ge vissa förklaringar. Dessutom skulle Legitimitets- och Kommunikationsteorierna eventuellt kunna bidra med ytterligare förklaringar då rapporterna kan tänkas fungera både som ett kommunikationsinstrument och som ett verktyg för att legitimera verksamheten.

1.3 SYFTE

Utifrån ovanstående problemdiskussion har uppsatsens primära syfte formats till att beskriva innehållet i Bolagsstyrningsrapporterna avseende den interna kontrollen av den finansiella rapporteringen. Eftersom ett antal bolag i Sverige, utöver Koden, även omfattas av den amerikanska lagstiftningen SOX, blir uppsatsens underliggande syfte att göra en jämförelse av rapporterna från dessa företag, med de företag som enbart tillämpar Koden samt att utreda huruvida några specifika vetenskapliga teorier möjligen kan förklara dessa eventuella skillnader.

³³ Öhrlings Pricewater Coopers, *Bästa Bolagsstyrningsrapport 2005*, 2006

³⁴ Ibid.

³⁵ Smith, *Redovisningsprinciper*, 2006

³⁶ Ernst & Young, *Skriftserie Bolagsstyrning*, 2005

³⁷ Skärvad. P-H., Lundahl. U., *Företagets Intressenter och Kontrakt*, SAF:s Förlag, 1982

1.4 FRÅGESTÄLLNINGAR

För att konkretisera ovanstående syften har 3 forskningsfrågor formulerats. För dessa redogörs nedan;

- *Vilken information lämnas i Bolagsstyrningsrapporterna avseende den interna kontrollen av den finansiella rapporteringen?*
- *Finns det några skillnader mellan den information, avseende den interna kontrollen av den finansiella rapporteringen, som lämnas av de bolag som utöver Koden också omfattas av SOX, och de bolag som enbart tillämpar Koden?*
- *Kan möjligen de vetenskapliga teorierna; Intressent-, Legitimitets-, eller Kommunikationsteori förklara dessa eventuella skillnader?*

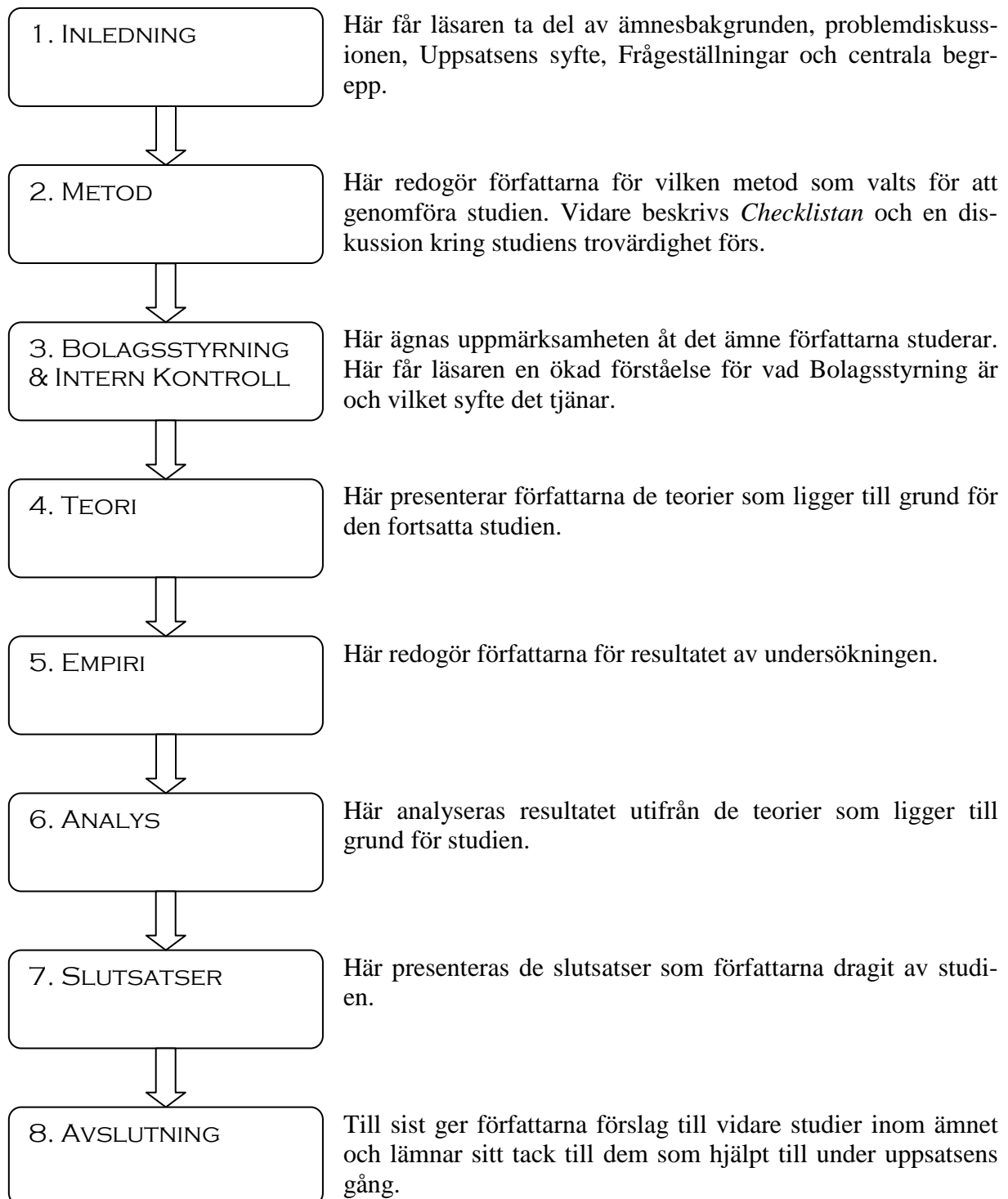
1.5 AVGRÄNSNINGAR

Författarna har valt att endast studera den information som lämnas i företagens årsredovisningar och därtill fogade Bolagsstyrningsrapporter för räkenskapsåret 2006. Vad gäller de bolag som omfattas av SOX kommer dessa att lämna en större rapport (*Form 20*) avseende den interna kontrollen under juli 2007, vilket innebär att denna rapport är utesluten från studien. Vidare görs inte heller några ställningstaganden kring huruvida den interna kontrollen är tillfredställande inom respektive bolag eller ej, då dessa typer av slutsatser inte är möjliga att dra utifrån att enbart granska rapporterna utan kräver att företagen studeras inifrån. Författarna ger inte heller någon fullständig beskrivning av vare sig Koden eller SOX, utan de två regelverken finns enbart beskrivna översiktligt i uppsatsen för att öka läsarens förståelse för ämnet.

Några av källorna som har använts refererar till Stockholmsbörsens A- och O-lista som i dagsläget har ersatts av *Nordiska Listans; Large Cap, Mid Cap* och *Small Cap*. Författarna har valt att använda den gamla benämningen i de fall som originalkällan har hänvisat till uttrycket.

Författarna har också valt att avgränsa studien till att enbart omfatta 3 möjliga teorier då en kartläggning av alla tänkbara teoretiska förklaringar till eventuella skillnader i rapporterna från de olika kategorierna inte är möjlig. De teorier som valts utgörs (vilket har presenterats i Problemdiskussionen och Frågeställningarna ovan) av Intressent-, Legitimitets- och Kommunikationsteori. Det innebär att det mycket väl kan finnas en rad andra förklaringar som möjligen hade kunnat beskrivas utifrån andra teorier.

1.6 FORTSATT DISPOSITION

2. METOD

Efter att i föregående del ha redogjort för syftet beskrivs nu uppsatsens metodologiska ramverk. Först diskuteras författarnas val av ämne och metod relaterat till vetenskapliga ansatser. Vidare får läsaren ta del av vilka primär- och sekundärkällor som har använts och hur undersökningsobjekten har tagits fram. Kapitlet avslutas med en metodreflektion där begreppet validitet och reliabilitet kopplas till studien.

2.1. VAL AV UPPSATSÄMNE

Kravet på ökade interna Kontroller avseende den finansiella rapporteringen innebär att ämnet är aktuellt och relevant att studera. De flesta stora företag, framförallt de som är *SOX-Compliant*, har satsat stora resurser på att framarbete processer och system som lever upp till gällande regel- och ramverk. Författarnas intresse ligger i att se hur detta arbete avspeglas i Bolagsstyrningsrapporten. Tidigare studier har till största delen varit inriktade på antingen nationella eller internationella ramverks implementering och/eller konsekvenser. Författarna anser därför att det är intressant att belysa hur företagen väljer att presentera sin information avseende den interna kontrollen i respektive årsredovisning samt att göra en jämförelse mellan *SOX-Compliant* företag och de företag som enbart tillämpar Koden. För räkenskapsår 2006 är det, som tidigare nämnts, obligatoriskt att följa SOX regler vilket innebär att det är först nu en sådan analys kan göras.

2.2. VETENSKAPSSYN

2.2.1 VAL AV VETENSKAPLIG ANSATS

Det finns två huvudsakliga inriktningar för förhållandet mellan teori och praktik, *deduktiv och induktiv*. Valet av det teoretiska angreppssättet bygger på hur forskaren väljer att närma sig den empiriska verkligheten.

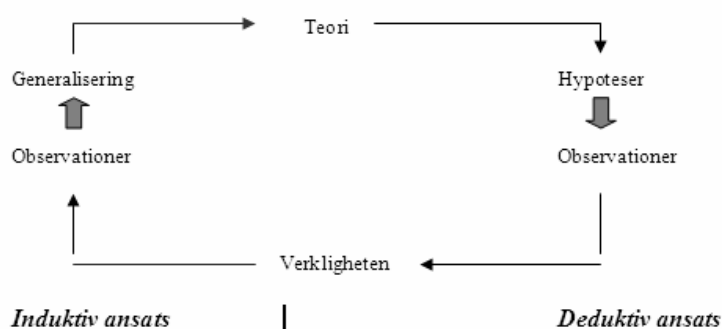
Deduktiv teori representerar den vanligaste uppfattningen om hur förhållandet mellan teori och praktik inom samhällsvetenskapen ser ut. Den deduktiva ansatsen utgår från en känd teori som används för att skapa hypoteser som sedan underkastas en empirisk granskning. Kortfattat går metoden alltså ut på att forskaren får fram sina slutsatser via redan existerande teorier.³⁸

Den induktiva ansatsen börjar med en empirisk undersökning eftersom denna metod har sin utgångspunkt i verkligheten. Undersökningen genomförs med observationer som används för att få fram en generalisering, vilket leder fram till en teori eller modell.³⁹

³⁸ Artzberg, K., *Redovisningsteori – policy och praxis*, 2003

³⁹ Ibid.

Bilden nedan visar förhållandet mellan teori och verklighet utifrån den deduktiva och induktiva metoden.

Figur 1, Induktiv & Deduktiv Ansats, Eriksson & Wiedersheim-Paul

I praktiken kan det vara svårt att skilja mellan det deduktiva och det induktiva tillvägagångssättet, eftersom en studie kan kombinera dessa huvudsakliga inriktningar. Denna kombination kallas för *abduktiv ansats*.⁴⁰

Analysens utgångspunkt är, i denna uppsats, teorin vilket innebär att författarna kommer att arbeta enligt den deduktiva ansatsen. Författarna kommer visserligen också att göra vissa generaliseringar men eftersom dessa inte syftar till att ligga till grund för någon ny modell eller teori anses uppsatsen inte bygga på någon induktiv ansats.

Kodens regler kommer tillsammans med de teorier som författarna presenterar i kapitel 4 att ligga till grund för granskningen av Bolagsstyrningsrapporterna. De förväntade påståenden som kommer att testas framgår i *checklistan* (2.3.4).

2.2.2. METODANSATS

Vid problemlösning är en metod ett hjälpmedel som bidrar till att uppnå ny kunskap och som förklarar problemet/frågeställningarna. Inom samhällsvetenskapen finns det två huvudmodeller som förklarar valet av den vetenskapliga metoden, *Kvalitativ* och *Kvantitativ*.⁴¹

I denna uppsats har författarna främst valt att genomföra studien enligt den kvantitativa metodansatsen. Ansatsen kännetecknas av hög standardisering och formalisering. Informationen om den interna kontrollen kommer att standardiseras med hjälp av checklistan som beskrivs i kapitel 2.3.4. Vid granskandet av rapporterna kommer frågor att ställas som kan besvaras med *ja* eller *nej*. Därefter döps svaren om till 1 och 0 poäng. (Resultatet av vilka poäng de olika företagen får kommer att presenteras i bilaga 2) På detta sätt får författarna en distans till de studerade objekten. Enligt teorin går även denna objektivitet under den kvantitativa metoden. Den kvalitativa synen framkommer genom att resultatet även tolkas och beskrivs i ord i empiridelen. Tolkningen är nödvändig för att få fram den information som inte framkommer utifrån svaren *ja* och *nej*, men eftersom tolkningar delvis bygger på författarnas förkunskaper

⁴⁰ Artzberg, K., *Redovisningsteori – policy och praxis*. 2003

⁴¹ Andersen, Ib, *Den uppenbara verkligheten – val av samhällsvetenskaplig metod*, 1998

är risken att bedömningarna blir subjektiva. Författarnas försök att begränsa subjektiviteten beskrivs i kapitel 2.3.4.

2.3. UNDERSÖKNINGSMETOD

2.3.1. FORSKNINGSTRATEGI

Ett ställningstagande måste göras angående hur forskningen skall utföras och hur data skall analyseras. Undersökningsmetoden beskriver ett tillvägagångssätt eller en teknik för insamling av data. Instrument som är aktuella är enkäter, intervjuer eller deltagande observationer. Det finns olika upplägg för hur en undersökning kan genomföras. De vanligaste formerna är fallstudier, dokumentstudier, komparativa studier och tvärsnittsundersökningar.⁴²

Innan undersökningsmetoden klargjordes genomfördes en förstudie för att säkerställa att metoden var lämplig. Efter en genomgång av undersökningsobjektens bolagsstyrningsrapporter, bestämdes att en dokumentstudie var den mest passande metoden för att besvara syftet. En dokumentstudie kännetecknas av att forskarna studerar redan befintlig data, exempelvis litteratur, tidskrifter, artiklar etc.⁴³ I forskarnas fall är Bolagsstyrningsrapporterna den befintliga datan. Som nämndes inledningsvis har de flesta efterforskningarna inom ämnet syftat till att granska implementeringen/konsekvenserna av Koden och/eller SOX. Då författarna i studien enbart granskar informationen som presenteras i Bolagsstyrningsrapporten så anses det mest lämpligt att genomföra undersökningen enligt en dokumentstudie av deskriptiv karaktär. Samtidigt har uppsatsen ett syfte som gör det omöjligt att enbart bedriva en deskriptiv undersökning. Studier som beskriver likheter och skillnader mellan studieobjekt utgörs av *komparativa* studier. Det underliggande syftet med undersökningen är just att jämföra dokumentationen från de företag som tillämpar SOX med företag som endast tillämpar Koden vilket innebär att studien även är jämförande, dvs. av *komparativ*, karaktär.⁴⁴ Vidare syftar studien också till att, om möjligt, *förklara* skillnaderna utifrån 3 olika teorier. Sammanfattningsvis är studien alltså deskriptiv, komparativ och förklarande.

2.3.2. DATAINSAMLING

Då kunskap produceras behövs insamling i form av data. Datakällorna är beroende av vilket syfte eller vilka frågeställningar undersökningen utgår ifrån. Det sker en bred indelning av datakällorna i två typer, *primär- och sekundärkällor*. Valet av primär- eller sekundärkällor beror på *hur* källan används. Båda källorna kan vara både skriftliga och muntliga.⁴⁵

Insamling av information som inte finns att tillgå sedan tidigare kallas primärdata. Datan tas fram genom någon form av fältundersökning såsom intervju eller observation. Fördelen med primärdata är att den är anpassad till undersökningsproblemet.⁴⁶

⁴² Bryman & Bell, *Företagsekonomiska forskningsmetoder*, 2003

⁴³ Andersen, Ib, *Den uppenbara verkligheten – val av samhällsvetenskaplig metod*, 1998

⁴⁴ Nationalencyklopedin, 2007

⁴⁵ Artzberg, *Redovisningsteori- policy och praxis*, 2003

⁴⁶ Christensen, *Marknadsundersökning – en handbok*, 2001

Sekundärdata är information som existerar sedan tidigare och som har insamlats för något annat ändamål. Den kan utgöras av extern information som finns i olika typer av offentliga databanker eller av intern information som försäljningssiffror inom en organisation.⁴⁷

Årsredovisningar har använts i denna studie, vilka är att betrakta som primärdata. De sekundärdata som har använts är litteratur, tidskrifter, artiklar samt tidigare forskningsrapporter. Insamlingen av dessa data har skett via sökningar i biblioteket i Göteborgs databas *GUNDA* och *LIBRIS*. Sökmotorn via Internet, *www.google.se*, har använts i de fall litteraturen inte har varit tillräcklig. De vanligaste sökorden har varit; *Bolagsstyrning*, *Intern Kontroll*, *Bolagsstyrningsrapport*, *Sarbanes Oxley Act* samt *Svensk Kod för Bolagsstyrning*. Författarna har även fått hjälp av flera revisionsbyråer med att hitta en uppdaterad lista över aktuella SOX-företag till studien. Framtagandet har skett via mail med kontaktpersoner från Internrevisorerna, Soliditet, Deloitte och Ernst & Young.

2.3.3. VAL AV UNDERSÖKNINGSOBJEKT

Det underliggande syftet med uppsatsen är att jämföra dokumentationen över den interna kontrollen hos företag som tillämpar Koden med företag som även tillämpar SOX. I första skedet togs undersökningsobjekten fram genom att hitta en aktuell lista över de svenska företag som är *SOX-Compliant*. Denna undersökning har varit tidskrävande då ingen av de kontaktade revisionsbyråerna har kunnat lämna en komplett lista över aktuella SOX-företag. En del av de företag som var registrerade hos *SEC* 2005 har avregistrerat sig vilket har varit en bidragande orsak till att det har varit svårt att lokalisera samtliga företag. Ett företag som är *SOX-Compliant* skall ha lämnat in en *Form-20 rapport* till *SEC*. I *SEC*:s sökmotor *Edgar Database* är det möjligt att lokalisera vilka företag som har gjort det. När urvalsprocessen började hade inte samtliga företag lämnat in sina *Form-20* rapporter. De tio företag som via *Edgar Database* konstaterades ha lämnat in en rapport är de företag som valdes ut till denna studie. Listan på de övriga tio företagen, dvs. de som endast följer Koden, togs fram genom att granska *OMX Stockholm 30*, som är Stockholmsbörsens ledande aktieindex. Indexet består av de 30 mest handlade aktierna på den Nordiska Börsen i Stockholm.⁴⁸

Det har varit svårt att göra ett urval på lika villkor i denna studie eftersom vissa av företagen omfattas av flera kriterier. De ska dels vara föremål för SOX:s regler men också tillämpa Kodens anvisningar. Eftersom 8 av 10 SOX-företag fanns med på *OMX Stockholm 30* ansåg författarna att en selektering av de övriga 10 företagen som tillämpar Koden rättvisande kunde ske från listan. *OMX Stockholm 30* speglar som sagt de mest handlade aktierna på den Nordiska Börsen vilket kan antas innebära en stor spridning av ägandet. Det ökade intresset för Bolagsstyrningsfrågor hänger samman just med ett stort spritt ägande och därför anses det aktuellt att välja de mest omsatta aktierna. En brist i detta urval är att endast 20 av de samtliga 30 företagen från listan är inkluderade i studien. Författarna har övervägt att ha med samtliga företag men med tanke på den tid uppsatsskrivarna har att förfoga över, samt den omfattning som uppsatsen bör resultera i, har det aktuella urvalet ansetts skäligt. Möjligheten finns därmed att de 10 bolag som uteslutits ur studien hade kunnat ge ett annat resultat.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸http://omxgroup.com/nordicexchange/marknaden/kursinformation/Index/Microsite_Index/?InstrumentId=SSES E0000337842

Tabellen nedan visar det urval som studien bygger på. För att förenkla beskrivningen av resultatet samt de resonemang som förs i analys och slutsatser refereras *SOX-Compliant* företagen till Kategori 1, medan de företag som enbart omfattas av Kodens åsyftas i Kategori 2.

	(Kategori 1)		(Kategori 2)
SKF	VOLVO	Lindex	H&M
Teliasonera	ABB	Tele2	Investor
Concordia Bus AB	Stora Enso	SEB	Boliden
Ericsson	Swedish Match	Assa Abloy	Skanska
Electrolux	Astra Zeneca	Swedbank	Securitas

2.3.4. CHECKLISTA

Vid systematisering av informationen vid granskningen av Bolagsstyrningsrapporterna har det verktyg som författarna kallar för *Checklista* tagits fram. För att utforma en checklista med hög reliabilitet och validitet (se 2.4.1) behöver författarna ställa sig frågan; Vad är det som studien syftar till att mäta och hur tillförlitligt kan det göras? Syftet med uppsatsen är att beskriva innehållet i den del av Bolagsstyrningsrapporterna som har med den interna kontrollen att göra, samt att göra en jämförelse mellan de rapporter som presenteras av SOX-företag med de bolag som enbart tillämpar Kodens. Kodens är det regelverk som har legat till grund för författarnas utformning av checklistan.

För att en jämförelse skall kunna göras mellan bolagen måste också någon form av mätsystem appliceras till checklistan. Vid mätningar av detta slag finns dock risker eftersom författarna måste göra subjektiva bedömningar. För att komma runt problemet har författarna därför valt att använda en mall för hur bedömningen skall ske. I samband med varje fråga redovisar författarna för de tolkningar som ligger till grund för resultatet av undersökningen.

Författarnas tolkning av vad som bör ingå i en rapport, bygger enligt ovanstående resonemang, på Kodens regler. I undersökningen definieras en bra beskrivning av organisationen kring den interna kontrollen avseende den finansiella rapporteringen därför enligt;

- Att det är lätt att urskilja hur den interna kontrollen är organiserad,
- Att information finns om vilket ramverk som har tillämpats (t.ex. COSO),
- Att ramverkets olika delar beskrivs i rapporten (kontrollmiljö, riskbedömning, kontrollstrukturer/aktiviteter, information och kommunikation samt uppföljning),
- Att informationen om ramverket och beskrivningen av dess delar är kopplade till verksamheten,
- Att informationen om den interna kontrollen finns i ett avskilt avsnitt i Bolagsstyrningsrapporten,
- Samt att rapporten avseende den interna kontrollen är lättförståelig.

Frågeställningarna nedan har tagits fram för att belysa hur företagen lever upp till ovanstående moment. Under respektive fråga ges en förklaring till hur författarna har gjort bedömningen. Frågorna A-D inkluderas inte i själva bedömningen av kvaliteten i rapporterna, utan finns enbart med för att ge läsaren en översiktlig information om vilka regler bolaget tillämpat samt hur omfattande rapporteringen avseende den interna kontrollen har varit.

SKF:s rapport avseende den interna kontrollen finns att tillgå i Bilaga 1 för att läsaren skall ges ett exempel på hur de texter som har granskats kan ha sett ut.

A. Har Svensk Kod för Bolagsstyrning tillämpats?

För att ett positivt svar (ja-svar) skall kunna ges här skall företaget i Bolagsstyrningsrapporten uttryckligen ange att Svensk Kod för Bolagsstyrning har tillämpats. Då författarna har avgränsat sig till att enbart granska rapporterna och inte den verkliga situationen ute på företagen ges svaret på frågan här genom att hänsyn enbart tagits till den information företagen själva har lämnat i sin redovisning.

B. Har avvikelser från koden skett rörande den Interna Kontrollen?

När det gäller fråga (B) är ett negativt svar (nej-svar) att föredra framför ett positivt svar, då det förstnämnda bör innebära att företaget till fullo har följt Koden. För att ett positivt svar skall registreras i studien kräver författarna att avvikelserna finns uttryckta i ord i Bolagsstyrningsrapporten. Finns avvikelserna inte beskrivna i rapporten anses företaget alltså ha följt Koden. De företag som på ett eller annat vis avviker från Koden, men inte själva angivit det i sin rapportering, kan därmed komma att belysas på fel sätt i denna fråga. Då författarnas ansats enbart syftar till att beskriva innehållet i rapporterna anses dock denna potentiella feltolkning vara av en mindre betydelse.

C. Är företaget SOX-Compliant?

Ett företag som är SOX-Compliant skall enligt definitionen (se Begrepp stycke 1.6) vara registrerat hos SEC och följa det amerikanska regelverket. Då SOX utgörs av amerikansk lagstiftning och det finns tydliga regler för vilka företag som omfattas av lagen behöver författarna inte göra några egna ställningstaganden kring vilka som berörs av lagen. Vad som dock bör nämnas är det faktum att företagen som omfattas av lagen inte nödvändigtvis lever upp till de krav som ställs. Då det inte ingår inom ramen för denna uppsats att ta ställning till huruvida bolagen lever upp till regelverket, har bedömningen om företagen är SOX-Compliant enbart grundats på vad företagen själva skriver i sina rapporter. Ett positivt svar på fråga (C) ges således då bolaget i sin rapport skriver att de tillämpar SOX.

D. Rapportens omfattning

För att belysa de skillnader som finns mellan olika företags rapportering har författarna valt att presentera en upplysning om det antal ord som rapporten avseende den interna kontrollen består av. Antalet ord har tagits fram med hjälp av Words verktyg "Räkna ord". (En A4-sida i teckensnitt 12 består av ca 400-450 ord). I de fall där informationen finns utspridd under flera olika avsnitt görs ingen mätning av omfattningen. Mätningen baseras alltså endast på det avskilda avsnittet.

1. Har styrelsen lämnat en rapport över den interna kontrollen? (1/0)

Här anser författarna att det är tillräckligt att det finns en rapport avseende intern kontroll, oavsett omfattning och valt ramverk.

2. Förmedlar rapporten hur den interna kontrollen är organiserad? (1/0)

Här anser författarna att rapporten skall förmedla hur organisationen av kontrollen ser ut i företaget. Beskrivningen av organisationen behöver dock inte vara kopplad till

något specifikt ramverk. Huvudsaken är att läsaren får en övergripande förståelse för hur kontrollen går till. I tveksamma fall sker bedömningen till företagets fördel.

- 3. Är beskrivningen av organiseringen kring den interna kontrollen relaterad till den egna verksamheten? (1/0)**
Här anser författarna att informationen i rapporten skall vara väl kopplad till den egna verksamheten för att den skall kunna anses som fullgod. Det räcker alltså inte att rapporten endast, eller i stor utsträckning, innehåller faktabaserad information utifrån ramverkets uppbyggnad.
- 4. Har bolaget lämnat värderingar kring den interna kontrollen i sin rapport? (1/0)**
Med värdering avser författarna någon form av bedömning av hur den interna kontrollen upplevs av styrelsen. Exempelvis; ”Styrelsen anser att den interna kontrollen är effektiv”.
- 5. Anger bolaget vilket ramverk som har använts? (1/0)**
Här anser författarna att det räcker med att ange vilket ramverk företaget har tillämpat. En beskrivning av ramverkets olika delar behöver inte göras.
- 6. Beskrivs ramverkets delar? (1/0)**
Ramverkets delar består i t.ex. COSO:s fall av kontrollmiljö, riskbedömning, kontrollstrukturer/kontrollaktiviteter, information och kommunikation samt uppföljning. Om dessa delar beskrivs utan att bolaget har angett vilket ramverk som tillämpats erhåller företaget ändå 1 poäng. 0 poäng erhålls istället i fråga 10 då författarna anser att rapporten är mer lättförståelig när läsaren får ta del av den modell som ligger till grund för de olika delarna av den. Det räcker heller inte att delarna är namngivna utan någon form av utveckling måste ske till respektive begrepp.
- 7. Har informationen om den interna kontrollen presenterats i ett eget avsnitt i Bolagsstyrningsrapporten? (1/0)**
Här anser författarna att informationen om den interna kontrollen ska vara samlad under en huvudrubrik för att företaget skall få poäng. Om information är utspridd under flera huvudrubriker erhålls alltså 0 poäng.
- 8. Har en utvärdering gjorts gällande behovet av en internrevisionsfunktion? (1/0)**
Enligt Kodens regelverk skall styrelsen årligen ta ställning till huruvida bolaget behöver en internrevisionsfunktion avseende den interna kontrollen av den finansiella rapporteringen. Om bolaget, i sin rapport, talar om att en sådan utvärdering har skett erhålls 1 poäng.
- 9. Har revisorn granskat rapporten avseende den interna kontrollen? (1/0)**
Här anser författarna att granskningsberättelsen inte behöver ligga i anslutning till avsnittet om den interna kontrollen. Huvudsaken är att det framgår i Bolagsstyrningsrapporten om revisorn har granskat den eller ej.
- 10. Är rapporten i sin helhet lättförståelig? (1/0)**
Med en lättförståelig rapport krävs det enligt författarnas bedömning att företaget förklarar sitt val av upplägg i rapporten, att de utvecklar svårförståeliga begrepp, tex.

COSO, samt att bolaget inte gör några onödiga ”utsvävningar” utan fokuserar på relevant och väsentlig information.

2.4. METODREFLEKTION

2.4.1. RELIABILITET OCH VALIDITET

Kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder använder olika datainsamlingstekniker för att få fram sina resultat. För dessa tekniker vill man få en uppfattning om hur väl de mäter det man avser att mäta och hur tillförlitligt resultatet är. Begreppen *validitet* och *reliabilitet* används för att beskriva hur väl datainsamlingen har fungerat.

Reliabilitet, eller tillförlitlighet, kännetecknas av att studien är tillförlitlig genom att forskningsinstrumenten är neutrala till sin verkan och ger samma resultat vid andra tillfällen. Förutsättningen är att tillämpningen sker på samma forskningsobjekt och utan slumpinflytande av olika slag.⁴⁹ Att uppnå en hög grad av reliabilitet kan vara ett problem i kvalitativa undersökningar, eftersom resultatet är beroende av vilka som intervjuas och vilka som tolkar svaren.⁵⁰ För att konkretisera problematiken används med fördel nedanstående citat:

”Om någon annan genomför undersökningen, kommer han eller hon fram till samma resultat och drar han eller hon samma slutsatser?”⁵¹.

Validitet är ett mätinstruments förmåga att visa om undersökningen mäter det den avser att mäta. Den bör inte vara behäftad med mätfel och ska vara genomförd på ett trovärdigt sätt. Validiteten utgår från en bedömning av om de slutsatser som genererats från en undersökning hänger ihop eller inte. Meningen är att resultatet skall intressera oss samtidigt som det skall vara tillförlitligt. Med andra ord innebär detta att resultatet skall vara relevant för avsikten med undersökningen.⁵²

Författarna strävar givetvis efter en så hög validitet och reliabilitet som möjligt. För att säkerställa validiteten har frågorna i checklistan (se 2.3.4) utformats för att verkligen kunna besvara syftet med undersökningen. En teststudie med tre olika frågeformulär har gjorts för att komma fram till vilka av frågorna som bäst mäter det som efterfrågas i syftet med undersökningen. Reliabiliteten kan diskuteras när det gäller de frågor som har valts ut. Några av frågorna går inte att besvara utan ett visst mått av subjektivitet. Under respektive fråga i checklistan har därför en mall gjorts för hur bedömningen skall ske. Utifrån denna mall är författarnas strävan att slutsatserna av undersökningen blir desamma oavsett vem som genomför undersökningen, men en sådan garanti är omöjlig att ge. Inledningsvis i processen granskade författarna samtliga Bolagsstyrningsrapporter var för sig för att sedan kunna jämföra resultatet. I de få fall som resultatet inte var överensstämmande kompletterades checklistan med uppgifter som förklarade variationen.

⁴⁹ Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken*, 1998

⁵⁰ Eriksson, L. T. & Wiedersheim-Paul, F., *Att utreda, forska och rapportera*, 1998

⁵¹ Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken*, 1998

⁵² Jacobsen, Dag Ingvar & Thorsvik, Jan, *Hur moderna organisationer fungerar*, 1998

2.4.2. KÄLLKRITIK

Källkritik innebär att ett kritiskt förhållningssätt skall intas till att använda källorna. Valet av metod och teori leder till att förhållandevis många källor har använts. Samtliga sekundärkällor som nyttjats har kontrollerats och anses efter sällningsprocess vara tillförlitliga. Selektionen har lett till att relevansen, äktheten och säkerheten av informationen bör vara tillräckligt stor. Undersökningens material består nästintill uteslutande av företagens Bolagsstyrningsrapporter vilka är hämtade direkt på företagens egna hemsidor eller beställda via någon representant hos bolagen. Vad som bör påpekas är dock att rapporterna tillverkas av bolagen själva vilket medför ett visst mått av subjektivitet. För att minska denna subjektivitet hade det bästa varit om författarna hade haft tillgång till de externa revisorernas rapporter om interndokumentationen, men på grund av brist på access studeras endast företagets årsredovisningar och därtill fogade Bolagsstyrningsrapporter. I de fall som informationen i Bolagsstyrningsrapporten har varit otydlig, eller helt saknats, har det berörda bolaget kontaktats. Som exempel kan ges att författarna inte hittade någon information om den interna kontrollen i ABB:s Bolagsstyrningsrapport, och därför kontaktades företaget för att understryka om detta verkligen stämde.

3. BOLAGSSTYRNING & INTERN KONTROLL

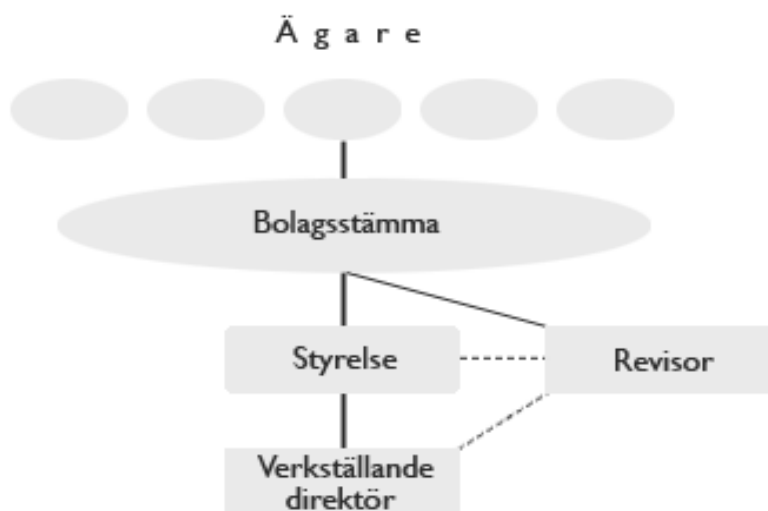
I detta kapitel ges läsaren en grundläggande förståelse för vad Bolagsstyrning är och på vilket sätt det hänger samman med intern kontroll avseende finansiell rapportering. Vidare beskrivs såväl det svenska regelverket, i form av Svensk Kod för Bolagsstyrning, som det amerikanska, uttryckt som The Sarbanes-Oxley Act. Avslutningsvis görs också en jämförelse mellan de två regelverken.

3.1 BOLAGSSTYRNING I SVERIGE

Corporate Governance, eller bolagsstyrning som det heter på svenska, handlar framförallt om att driva aktieägarnas intresse i bolag som inte leds direkt av sina ägare. Då företagsledningen fått i uppdrag att driva ett bolag åt dess ägare uppkommer oftast en risk i form av att ledningens intressen inte samstämmer med ägarnas. Ledningen kan t.ex. ha en annan syn på avkastningskrav, bonussystem och finansiell struktur än vad ägarna har. För att minska risken för att intressekonflikter uppstår mellan ägarna och bolagets ledning har ett flertal länder upprättat koder för bolagsstyrning som ett komplement till gällande lagstiftning.⁵³

I Sverige definieras modellen för Bolagsstyrning av lagar, självreglering och praxis på området. Lagarna utgörs framförallt av Årsredovisningslagen (ÅRL), Bokföringslagen (BFL) samt Aktiebolagslagen (ABL). Utöver dessa finns diverse självreglerande regelverk, däribland Koden.⁵⁴ Vissa svenska bolag omfattas dessutom av SOX, då de är noterade på någon av de amerikanska börserna.⁵⁵ (Mer om detta i kapitel 3.1.3.).

Systemet i Sverige bygger på strikt ansvars- och maktindelning mellan ägarna, styrelsen, ledningen och revisorerna. Den grundläggande strukturen av det svenska systemet presenteras nedan⁵⁶

Figur 2: Det Svenska Bolagssystemet, Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning

⁵³ Kollegiet för Svensk bolagsstyrning

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Dykert. L., *LRD Revision och Rådgivning*, 2006

⁵⁶ Kollegiet för Svensk bolagsstyrning

Bilden beskriver bolagsstämman som det högsta beslutande organet där ägarna har möjlighet att direkt utöva sin makt. Stämman samlas minst en gång per år och väljer, om så är nödvändigt, såväl revisorer som en ny styrelse. Ägarna har möjlighet att kalla till extra bolagsstämma och innehar därmed alltid den yttersta makten då de kan avsätta styrelsen om de anser att denna har misskött sig. Figuren illustrerar också att alla publika bolag i Sverige måste ha en Verkställande Direktör (VD). Denne ansvarar för den löpande förvaltningen av bolaget och väljs av styrelsen. Dessutom visar bilden att alla aktiebolag har revisionsplikt och skall granskas av en extern revisor. Denne eller dessa utses av ägarna på bolagsstämman och utgör således ägarnas kontrollanter då revisorns huvudsakliga uppgift är att granska bolagets årsredovisning. I praktiken fungerar revisorerna dock även som stöd för styrelsen i dess roll att kontrollera VD:s förvaltning.⁵⁷

3.1.1. SVENSK KOD FÖR BOLAGSSTYRNING

På uppdrag av flera organisationer och statliga organ såsom Förenade Auktoriserade Revisorer (FAR), Stockholmsbörsen, Svenskt Näringsliv, Sveriges Aktiesparares Riksförbund, Svenska Bankföreningen, Stockholms Handelskammare med flera påbörjades arbetet med att ta fram en Svensk Kod för Bolagsstyrning. Den svenska Koden är således resultatet av ett samarbete mellan det privata näringslivet och Förtoendekommisionen i den så kallade *Kodgruppen*.⁵⁸ Kodens huvudsakliga syfte är att kontrollera så att bolagen drivs effektivt och på ett sådant sätt att de uppfyller ägarnas krav på avkastning samt att företagen därigenom bidrar till samhällsekonomins tillväxt.⁵⁹ Även Kerstin Hessius⁶⁰ menar att Koden leder till ökad transparens, stärkt styrning och ökad effektivitet i svenska bolag som på sikt kommer öka möjligheten för god tillväxt.⁶¹ Dessutom syftar Koden till att höja förtroendet för svensk Bolagsstyrning på den internationella kapitalmarknaden för att på så vis underlätta för svenskt näringsliv att binda utländskt riskkapital.⁶²

För att förvalta och utveckla Koden har ett kollegium för Bolagsstyrning bildats. Kollegiet har tagit fram en vägledning till styrelser och företagsledningar kring hur arbetet med finansiell rapportering och intern kontroll skall bedrivas. Då Koden på sätt och vis har sitt ursprung ur den amerikanska lagstiftningen SOX och den engelska varianten *Combined Code* har kollegiet i sin vägledning dragit nytta av erfarenheter från arbete med intern kontroll i andra länder.⁶³

Innan bolagskoden trädde i kraft reglerades den svenska Bolagsstyrningen genom Aktiebolagslagen (ABL). Implementeringen av Koden har skett förhållandevis sent om en jämförelse görs med andra länder. ABL har emellertid, efter en omarbetning av den ursprungliga texten, reglerat flera av de frågor som i andra länder kommenterats i koder eller liknande regelverk. I Sverige publicerade Aktiespararna den första så kallade *Svenska Ägarpolicyn* år 1993 och efter det började flertalet organisationer utarbeta egna riktlinjer för hur ägarrollen skulle utövas. Resultatet utmynnade så småningom i Styrelseakademins *Vägledning till god*

⁵⁷ Kollegiet för Svensk bolagsstyrning

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Kommuninvest, *Dialog Nr 4*, 2005

⁶⁰ Ledamot i Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning och VD för 3:e AP-Fonden

⁶¹ Kommuninvest, *Dialog Nr 4*, 2005

⁶² *Svensk kod för bolagsstyrning*, SOU 2004:130

⁶³ Ernst & Young, *Skriftserie Bolagsstyrning*, 2005

styrelsesed som utgavs år 2003. Detta var då den första samlade skriften där god praxis beskrevs rörande styrelsearbete i svenska bolag. Den nuvarande Koden grundar sig därmed på en lång tradition av regler gällande Bolagsstyrning och är en sammanställning och utveckling av befintliga regler och kutymer.⁶⁴ Nedan presenteras de vägledande principer som Koden syftar till att uppnå:

1. ”Skapa goda förutsättningar för utövandet av en aktiv och ansvarstagande ägarroll,

Här avses framförallt att göra det lättare för aktieägarna att medverka i stämman och på så vis leda företaget i rätt riktning. Koden innehåller ett flertal regler angående bolagsstämman.

2. skapa en väl avvägd maktbalans mellan ägare, styrelse och verkställande ledning, som bl. a. säkerställer ägarnas möjlighet att hävda sina intressen gentemot bolagets ledningsorgan,

Här avses att garantera ägarnas möjligheter att upprätthålla sina intressen även i de fall då företagsledningarna är mycket starka.

3. skapa en tydlig roll- och ansvarsfördelning mellan de olika lednings- och kontrollorganen,

Här avses att skapa ännu tydligare ansvarsgränser mellan de olika intressenterna i bolaget för att på så vis undvika att roller blandas ihop och intressekonflikter uppstår.

4. värna om att aktiebolagslagens likabehandlingsprincip tillämpas i praktisk handling,

Här avses att de mindre ägarna i bolaget skall ha samma rätt och möjlighet att påverka beslut i bolaget som de ägarna med större kapitalinsats.

5. samt skapa största möjliga transparens gentemot ägare, kapitalmarknad och samhället i övrigt.”⁶⁵

Avslutningsvis avses alltså att öka förtroendet för det svenska näringslivet genom en ökad öppenhet gentemot samtliga intressenter.

Koden riktar sig främst till aktiemarknadsbolagen då frågor rörande bolagsstyrning har störst betydelse i företag med en bred ägarspridning. Aktiemarknadsbolagens Förening och Stockholmsbörsen har beslutat att Koden i ett första skede skall gälla samtliga bolag på A- och O-listan med ett börsvärde överstigande 3 Mdr Kr.⁶⁶ Koden är ett led i Stockholmsbörsens noteringskrav, vilket innebär att företagen måste leva upp till kraven för att noteras på börsen. Utländska bolag skall följa den kod som gäller i deras hemland. Saknar hemlandet en egen kod skall företaget tillämpa den svenska Koden.⁶⁷

⁶⁴ Ernst & Young, *Skriftserie Bolagsstyrning*, 2005

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ http://www.omxgroup.com/nordicexchange/omhandeln/noteringochovervakning/noteringochovervakningstockholm/Code_for_Corporate_Governance/

Den svenska koden bygger på principen *Följ eller Förklara*, som innebär att alla företag som omfattas antingen måste följa, eller förklara varför de *inte* följt reglerna i Koden. Den som inte följt Koden på alla punkter måste alltså tydligt redovisa på vilka punkter avvikelser förekommit samt göra en motivering till varför dessa punkter inte har följts.⁶⁸ Enligt Koden är god Bolagsstyrning lika viktigt i små som i stora aktiemarknadsbolag, men ett regelverk i den omfattningen som Koden utgörs av är mycket resurskrävande att följa för ett litet bolag. Därför anses det rimligt att de mindre bolagen får utrymme till fler avvikelser än de stora bolagen. Meningen med principen *Följ eller Förklara* är framförallt att kunna höja ambitionsnivån i Koden på så vis att reglerna är mer krävande än vad de hade kunnat vara om de hade varit tvingande i t.ex. lagtext.⁶⁹

En intressant fråga i sammanhanget är vem det är som avgör huruvida motiveringen av en avvikelse från koden är tillräcklig eller inte. Koden i sig innehåller emellertid inga regler angående hur avvikelser skall motiveras. Meningen är att styrelsen i det enskilda bolaget skall ta ställning i frågan och att marknaden skall avgöra om en förklaring är godtagbar eller inte. De bolag som avviker från Koden utan att ge goda förklaringar till detta riskerar därmed att få försämrat förtroende, vilket i sin tur kan ta sig uttryck negativt på bolagets värde.⁷⁰

Koden innehåller regler inom fem olika områden. För dessa redogörs kortfattat nedan;

- **Bolagsstämman** - Här beskrivs vilka regler som skall gälla för bolagsstämman rörande kallelse, deltagande på distans, styrelsens/ledningens eller revisorns närvaro samt stämmans genomförande. Meningen är att reglerna skall skapa bästa möjliga förutsättningar för ett aktivt inflytande av ägarutövande genom att en så stor andel som möjligt av rösterna finns representerade på stämman.⁷¹
- **Tillsättning av styrelse och revisor** - Här regleras hur valberedningen skall gå till samt vad som gäller vid tillsättning av ny revisor och/eller styrelse. Reglerna avser framförallt att ge alla aktieägare sin syn på respektive fråga genom att processerna präglas av transparens.⁷²
- **Styrelsen** – Här presenteras de regler som gäller vilka uppgifter styrelsen har, dess arbetsform samt vilken storlek och sammansättning den skall ha. Dessutom tas regler gällande styrelseledamöternas och styrelseordförandens skyldigheter upp. Avslutningsvis beskrivs hur den finansiella rapporteringen och den interna kontrollen skall se ut. (Reglerna rörande den interna kontrollen ägnas mer uppmärksamhet i stycket *Intern Kontroll*, nedan.) Syftet med reglerna rörande styrelsens arbete är att tillgodose ägarnas intresse av långsiktigt god kapitalavkastning.⁷³

⁶⁸ Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning

⁶⁹ *Svensk kod för bolagsstyrning*, SOU 2004:130

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Ibid.

⁷² Ibid

⁷³ Ibid.

- **Bolagsledningen** - Här regleras VD:s uppgifter samt ersättningar till bolagsledningen. Meningen med reglerna är att ge styrelsen all den information som krävs rörande verksamheten för att denna skall kunna fatta väl underbyggda beslut.⁷⁴
- **Information om Bolagsstyrning** - Här föreskriver reglerna att bolaget skall författa en särskild rapport i Bolagsstyrningsfrågor samt att det till företagets årsredovisning skall fogas en rapport från styrelsen rörande den interna kontrollen. Dessa rapporter skall enligt reglerna granskas av bolagets externa revisor. Rapporterna skall dessutom finnas lättillgängliga på bolagets hemsida där det också skall finnas en särskild avdelning för Bolagsstyrningsfrågor. Reglerna syftar till att öka öppenheten gentemot samtliga intressenter i företaget.⁷⁵

Reglerna samverkar således för att uppnå Kodens syfte. De grundläggande principerna behandlas på ett sådant sätt att regleringen blir ännu tydligare än vad den är i Aktiebolagslagen (ABL).

3.1.2. BOLAGSSTYRNINGSRAPPORTEN

För att garantera den interna kontrollen gentemot företagets utomstående intressenter föreskriver Koden (i enlighet med stycket ovan) att en särskild rapport angående Bolagsstyrningsfrågor fogas samman med bolagets årsredovisning. Även om kravet på granskning har släppts i de tillämpningsanvisningar som gavs ut 2006, så skall det tydligt framgå om bolagets revisor har granskat den eller inte. I rapporten skall bolagen ange att Koden har tillämpats och beskriva på vilket sätt de har tillämpat Koden under det senaste räkenskapsåret. Vidare skall bolaget ange om Koden har följts fullt ut eller om det har förekommit avvikelser ifrån den. Om avvikelser skett skall bolaget tydligt ange vilken regel de avvikit ifrån samt lämna en redogörelse för varför denna ägt rum. I rapporten skall det också lämnas upplysningar om hur styrelsen säkerställt kvaliteten i den finansiella rapporteringen, d.v.s. den interna kontrollen, samt hur denna har kommunicerats med bolagets revisor. Utöver ovanstående information skall bolaget också lämna följande uppgifter i Bolagsstyrningsrapporten om dessa inte redan finns med i årsredovisningen som helhet;⁷⁶

- **En redogörelse för hur beredningen av tillsättning av styrelse och revisor är organiserad,**
- **Sammansättningen av bolagets valberedning**
- **En uppgiftsbeskrivning för samtliga ledamöter**
- **Vilka uppgifter revisorn har**
- **Styrelsens arbetsuppgifter under året och samtliga ledamöters närvaro vid utskottets sammanträden**
- **Vd:s ålder, huvudsakliga utbildning samt arbetslivserfarenhet. Dennes uppdrag utanför bolaget och aktieinnehav samt övriga finansiella instrument i bolaget och dess intressebolag**
- **Bolagsledningens ersättning och utestående incitamentsprogram för styrelsen och ledningen**⁷⁷

⁷⁴ Svensk kod för bolagsstyrning, SOU 2004:130

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Ibid.

Rapportens övergripande syfte är således att öka intressenternas insyn i bolaget samt att redogöra för det arbete som legat till grund för den interna kontrollen. På så vis skapas en öppenhet gentemot företagets intressenter och risken för bedrägerier minskar under förutsättning att informationen i Bolagsstyrningsrapporten stämmer.

3.1.3 SOX

The Sarbanes Oxley Act (SOX) är en värdepapperslag som godkändes av den amerikanska kongressen 2002. SOX omfattar i första hand alla de företag som är noterade på de amerikanska börserna NASDAQ eller NYSE, eller som har obligationer emitterade på den amerikanska marknaden där minst 300 av ägarna är amerikanska medborgare. Det innebär att ett flertal svenska bolag omfattas av lagen och att SOX därmed påverkar svensk Bolagsstyrning.⁷⁸

Lagen syftar till att stärka den interna kontrollen över den finansiella rapporteringen till aktiemarknaden. I förlängningen innebär detta således att företagen som omfattas av SOX får svårare att bedra sina intressenter och därmed återställs allmänhetens förtroende för noterade bolag.⁷⁹

Den ökade kontrollen består främst i att testa bolagens interna kontrollsystem. Sedan SOX antogs i USA 2002 har implementeringen av regelverket ständigt skjutits på framtiden. Detta beror på att arbetet med att dokumentera och testa processerna har varit mycket omfattande. I Sverige skall rapporterna rörande den interna kontrollen för räkenskapsåret 2006, de så kallade *Form-20 Rapporterna*, avges senast den 31:e juli 2007.⁸⁰

En anpassning till SOX slukar stora resurser vilket har lett till att flera av de svenska bolag som ursprungligen omfattades av lagen har valt att avnotera sig från den amerikanska börsen och börjat köpa tillbaka sina obligationer. Ett sådant återköp tar dock tid vilket gör att vissa företag idag omfattas av lagen utan att tillämpa den med motiveringen att de är på väg bort från den amerikanska marknaden.⁸¹

Syftet med SOX är som tidigare nämnts primärt att sätta fokus på ledningens ansvar rörande den interna kontrollen. Ansvaret är tydligt beskrivet i lagen och grundar sig framförallt på att införa och upprätthålla system som möjliggör en god intern kontroll. SOX saknar affärsfokus och syftar till att skapa tillförlitliga redovisningar. Störst fokus har lagts på *sektion 404*, som beskrivs mer ingående nedan. Sektionen innebär kortfattat att bolagen skall avlämna en tillförlitlig årsredovisning och att denna skall granskas av bolagets revisorer. Sammanfattningsvis kan sägas att SOX innebär att bolagsledningen skriftligen skall intyga att en fungerande internkontroll är införd, dokumenterad, upprätthållen och testad av bolaget. Allt för att försvåra eller helt förhindra att avsiktliga fel förekommer i redovisningen och förvaltningen av bolagets tillgångar.⁸²

⁷⁸ Dykert. L., *LRD Revision och Rådgivning*, 2006

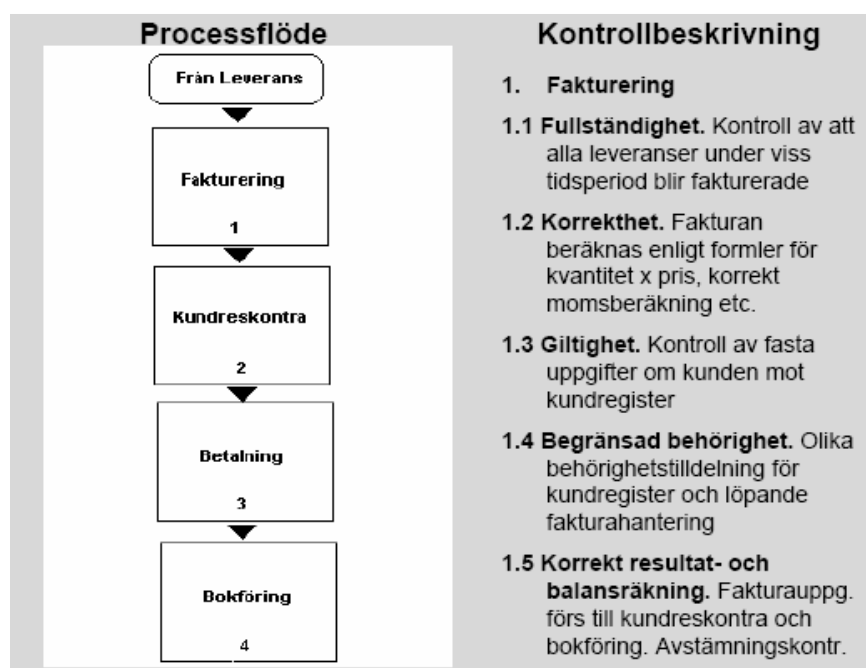
⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Dykert. L., *LRD Revision och Rådgivning*, 2006

⁸¹ Tele2, 2007

⁸² Dykert. L., *LRD Revision och Rådgivning*, 2006

Vidare föreskriver lagen att *Form-20 rapporten* skall avges årligen där ett intygande från styrelsen avseende den interna kontrollen skall finnas med samt en underskrift från företagets revisorer avseende granskningen av styrelsens rapportering. De företag som avviker från lagen på det vis att felaktigheter, som är till skada för bolagets ägare, förekommer i redovisningen trots intygande och avrapportering rörande den interna kontrollen drabbas av kraftiga sanktioner. För att åstadkomma och upprätthålla en fungerande kontrollstruktur används i första hand *COSO-modellen*, som beskrivs i stycke 3.2.1. SOX går dock steget längre i sina krav på kontroll, än vad Koden gör, i och med kraven rörande IT-kontroller. Som exempel kan processen *Fakturering* användas;⁸³

Figur 3: Exempel på kontroller i ett processflöde, Lars Dykert, LRD Revision och Rådgivning

Bilden visar att i enlighet med SOX och COSO ställs det krav på att den interna kontrollen omfattar såväl den generella IT-miljön som de systemorienterade kontrollerna. De generella kontrollerna utgörs av t.ex. behörighetskontroller, databashantering, kontroll vid ändringar i applikationssystem samt organisatoriska kontroller. De systemorienterade kontrollerna handlar främst om att testa och bedöma företagets huvudprocesser.⁸⁴

För att en anpassning till SOX skall kunna anses vara fullgod krävs det såväl förebyggande som upptäckande kontroller. För att dessa kontroller skall vara tillfredställande skall företaget minst kunna försäkra följande⁸⁵;

- **Att rapporteringen avseende finansiell information är precis och råder under gällande redovisningsstandarder.**

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Green, S., *Manager's guide to the Sarbanes-Oxley Act: Improving Internal control to prevent fraud*, 2004

- *Att det enkelt går att kontrollera registreringar av transaktioner genom att dessa är sparade och lättillgängliga*
- *Att bolaget förfogar över sina tillgångar på ett sådant sätt som det har befogenhet att göra.*

Genom att ständigt tillhandahålla minst två kontrollpunkter vid varje aktivitet kan kraven uppnås. För en fullkomlig anpassning till SOX finns det dock ytterligare fyra punkter som bör ingå;⁸⁶

- **Prestationsmätning;** Genom att mäta medarbetarens arbete får företaget en bättre insyn och följaktligen kontroll av att medarbetaren utför arbetet på det sätt som avses.
- **Informationsbehandling;** Genom att kontrollera den information som sprids från företaget skapas kontroll över den finansiella rapporteringen.
- **Fysiska Kontroller;** Genom att företagen är väl utrustade med larm, lås och väktarbolag ökar säkerheten och kontrollen av att material inte försvinner från bolaget.
- **Ansvarsfördelning;** Genom att flera personer är inblandade vid en och samma aktivitet sprids automatiskt ansvaret ut vilket innebär att kontrollen ökar.

SOX 404

SOX är indelad i ett flertal sektioner. En av de mest omskrivna är sektion 404 som gäller den finansiella rapporteringsprocessen. Sektion 404 innebär att de bolag som omfattas av lagen skall kunna påvisa att de har ändamålsenligt designade och fungerade interna kontroller för att säkerställa att inga materiella fel uppkommer i Resultat- eller Balansräkning. Ledningen måste skriftligen intyga att sådana kontroller är upprättade samt att de fungerar ändamålsenligt. Dessutom krävs att bolagen presenterar en rapport över vilka ställningstaganden och överväganden som gjorts samt vilka tester som genomförts för att säkerställa effektiviteten av dessa kontroller. Avslutningsvis kräver sektion 404 att bolagen preciserar vilket ramverk de tillämpat som utgångspunkt för styrning och utvärdering av sina interna kontroller.⁸⁷ Det vanligaste ramverket är COSO som beskrivs i kapitel 3.2.1.⁸⁸

3.1.4 SKILLNADER MELLAN SOX OCH KODEN

Såväl SOX som Koden syftar, som tidigare beskrivits, till att stärka den interna kontrollen gällande den finansiella rapporteringen för att på så vis minska risken för bedrägerier. Även om regelverken i många avseenden liknar varandra finns flera centrala skillnader.

Koden är ett självreglerande verk som drivs efter principen *Följ eller Förklara*, medan SOX är en antagen lagtext där de som inte följer lagen fullt ut drabbas av straffsanktioner. Vad gäller den interna kontrollen föreskriver Koden att en rapport skall lämnas, men att det inte

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Deloitte, *Sarbanes-Oxley*, 2007

⁸⁸ Dykert. L., *LRD Revision och Rådgivning*, 2006

är nödvändigt att göra detaljerade beskrivningar angående hur denna är utformad eller hur effektiv den har varit. SOX å andra sidan kräver en mycket detaljrik rapportering rörande den interna kontrollen; hur den byggts upp, hur den underhålls samt hur effektiv den är. Dessutom ställs höga krav på IT-kontrollerna i de företag som tillämpar SOX.

Vidare skall bolagsstyrningsrapporten enligt SOX granskas av bolagets revisorer och under-tecknas av företagsledningen, medan densamma enligt Koden inte nödvändigtvis måste granskas. Vad gäller utveckling och övervakning skiljer sig de båda regelverken också åt. Koden handläggs och utvecklas av Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning, som utsetts av Svenska Näringslivet medan SOX övervakas av det amerikanska myndighetsorganet *Securities and Exchange Commission* (SEC), vilket är motsvarigheten till den svenska Finansinspektionen (FI). Avslutningsvis kan den största skillnaden mellan regelverken sammanfattas med att avvikelser accepteras enligt Koden om dessa kan motiveras på ett tillfredställande sätt, medan straffsanktioner föreligger vid alla typer av avvikelser enligt SOX.⁸⁹

3.2 INTERN KONTROLL

Intern kontroll är ett nyckelord inom Bolagsstyrning i länder över hela världen. Begreppet intern kontroll har flera betydelser där engelskans *internal control* har en bredare innebörd än svenskans *interna kontroll*. Det engelska begreppet *internal control* innefattar såväl kontroll som styrning.⁹⁰ I denna uppsats avser författarna i första hand den finansiella rapporteringen när begreppet intern kontroll används.

Gemensamt för alla de väletablerade definitionerna är dock att intern kontroll bör ses som en process eller ett system där flera aktiviteter, riktlinjer och rutiner samverkar för att kontrollera och identifiera risker. Anledningen till att intern kontroll beskrivs som en process och inte en enskild händelse är att det i en föränderlig miljö alltid krävs arbete för att underhålla en god intern kontroll. En kritisk punkt när det gäller den interna kontrollen är att ha ett fungerande samspel mellan styrelse, ledning och den operativa personalen.⁹¹

Då uppsatsen syftar till att beskriva vad Bolagsstyrningsrapporterna innehåller avseende den interna kontrollen redovisas nedan de regler som rör den interna kontrollen enligt Kodens regler.⁹²

3.7.1: Styrelsen skall se till att bolaget har god intern kontroll och fortlöpande hålla sig informerad om och utvärdera hur bolagets system för intern kontroll fungerar.

3.7.2 Styrelsen skall årligen avge en rapport över hur den interna kontrollen till den del som avser den finansiella rapporteringen är organiserad och hur väl den har fungerat under det senaste räkenskapsåret. Rapporten skall granskas av bolagets revisor.

⁸⁹ Dykert, L., *LRD Revision och Rådgivning*, 2006

⁹⁰ Ernst & Young, *Skriftserie Bolagsstyrning*, 2005

⁹¹ Ibid.

⁹² *Svensk kod för bolagsstyrning*, SOU 2004:130

3.7.3 I bolag som inte har en särskild granskningsfunktion (internrevision) skall styrelsen årligen utvärdera behovet av en sådan funktion och i sin rapport över den interna kontrollen motivera sitt ställningstagande.

Enligt kollegiets anvisningar gäller reglerna från år 2006 och skall tolkas som att⁹³;

- En rapport rörande den interna kontrollen avseende den finansiella rapporteringen skall avges årligen och fogas till bolagets årsredovisning. Rapporten behöver inte innefatta något uttalande om hur effektiv den interna kontrollen varit under räkenskapsåret.
- Revisionsgranskning av rapporten avseende den interna kontrollen är frivillig.
- Rapporten skall finnas med under ett särskilt avsnitt i Bolagsstyrningsrapporten och här skall det framgå huruvida avsnittet är granskat av bolagets revisor eller ej.

3.2.1 INTERN KONTROLL ENLIGT COSO

Efter att ha genomfört *förstudien* kunde författarna konstatera att COSO:s ramverk ofta nyttjades som en form av mall i rapporterna för att beskriva den interna kontrollen. För att underlätta den fortsatta läsningen ges därför läsaren en översiktlig insyn i vad ramverket omfattar.

Enligt The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO) är intern kontroll en process som syftar till att minska riskerna inom 3 huvudsakliga områden.⁹⁴

- *Operationellt – Risker som innebär att målen för verksamheten inte uppnås. Målen kan vara finansiella, operationella eller strategiska.*
- *Regelefterlevnad – Risker att verksamheten inte efterlever de externa lagar och regler som den omfattas av.*
- *Rapportering – Risker för att det uppstår fel i extern rapportering eller annan kommunikation med omvärlden.*

För dessa områden definierade COSO i en rapport från 1992 fem komponenter som måste finnas på plats. Dessa komponenter utgör COSO:s ramverk. Detta integrerade ramverk ger en bas för hur bolagen på ett lämpligt sätt kan etablera interna kontrollsystem. Vidare beskrivs hur effektiviteten bedöms, hur risker kan minimeras samt hur tillförlitligheten kan säkerställas i finansiella uttalanden. Ramverket kontrollerar också att företaget följer de lagar och den reglering som finns. COSO-modellen kräver en granskning av följande moment. (De tre första har ett direkt samband med SOX regler.)⁹⁵

⁹³ Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning, *Referenskod*, 2006

⁹⁴ Ernst & Young, *Skriftserie Bolagsstyrning*, 2005

⁹⁵ <http://www.handels.gu.se/epc/archive/00004917/01/05-06-96.pdf>

Kontrollmiljö: Kontrollmiljö är ett samlingsnamn för samtliga faktorer som påverkar den övergripande kontrollstrukturen i företaget.⁹⁶ Här bestäms vem som skall ansvara för vad. Ledningens filosofi och ledarstil definieras. Detta moment är grunden för en god Intern Kontroll eftersom disciplin och struktur skapas i detta skede.⁹⁷

Riskbedömning: Här beskrivs förmågan att klara interna och externa förändringar. Potentiella risker och kontroller identifieras.⁹⁸ Den interna kontrollen bör här fokusera på riskerna i de mest väsentliga affärsenheterna och de största finansiella posterna.⁹⁹

Kontrollstrukturer/Aktiviteter: Riskbedömningen utgör grunden för att identifiera de kontroller som företaget måste ha för att förhindra de största riskerna. För att upptäcka risker i tid krävs det att flera olika system samverkar. Dels krävs förebyggande system i form av t.ex. policys, dels krävs upptäckande system såsom t.ex. avstämningar. Utöver dessa kan manuella system i form av attester användas eller automatiska system såsom kreditkontroll av nya kunder.¹⁰⁰ Information om arbetsfördelning, dokumentation av policys och procedurer, sammanslagning, godkännande av transaktioner mm. tas fram och utvärderas i detta steg.¹⁰¹

Information och Kommunikation: För att en god intern kontroll skall kunna uppnås krävs det att samtliga i företaget är väl underrättade om vilka rutiner och riktlinjer som gäller. Detta ställer stora krav på bolagens interna kommunikation och dess förmåga att sprida informationen till samtliga berörda parter.¹⁰² Denna komponent i COSO-modellen syftar således till att uppmärksamma bolagen på problematiken så att rätt individer får rätt information i rätt tid.¹⁰³

Uppföljning: Den sista komponenten i modellen har som syfte att tillse att de interna kontrollsystemen ständigt utvärderas och förbättras. Denna övervakning sker antingen genom löpande uppföljning och utvärdering, eller en periodvis sådan. Det vanligaste är dock en kombination av båda.¹⁰⁴

De företag som tillämpar COSO:s ramverk fullt ut anses, på basis av såväl SOX som Koden, inneha en godtagbar intern kontroll.¹⁰⁵

⁹⁶ Ernst & Young, *Skriftserie Bolagsstyrning*, 2005

⁹⁷ <http://www.handels.gu.se/epc/archive/00004917/01/05-06-96.pdf>

⁹⁸ <http://www.handels.gu.se/epc/archive/00004917/01/05-06-96.pdf>

⁹⁹ Ernst & Young, *Skriftserie Bolagsstyrning*, 2005

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ <http://www.handels.gu.se/epc/archive/00004917/01/05-06-96.pdf>

¹⁰² Ernst & Young, *Skriftserie Bolagsstyrning*, 2005

¹⁰³ <http://www.handels.gu.se/epc/archive/00004917/01/05-06-96.pdf>

¹⁰⁴ Ernst & Young, *Skriftserie Bolagsstyrning*, 2005

¹⁰⁵ Dykert. L., *LRD Revision och Rådgivning*, 2006

4. TEORETISK REFERENSRAM

I detta kapitel redogör författarna för de teorier som ligger till grund för studien. Först presenteras Intressent-, Legitimitets- och Kommunikationsteorierna varefter dessa knyts samman med Bolagsstyrningsrapporterna och den interna kontrollen avseende den finansiella rapporteringen.

4.1 INTRESSENTTEORI

Intressentteorin syftar till att beskriva de rådande samband som finns mellan ett företag och dess intressenter.¹⁰⁶ Ett företags intressenter utgörs av dem som på ett eller annat sätt har ett intresse av information om och ifrån företaget. Dessa intressenter kan utgöras av såväl ägare, kreditgivare, leverantörer, kunder, konkurrenter, anställda, statliga och kommunala myndigheter som samhället i stort.¹⁰⁷ Ju större ett företag är desto fler intressenter har det.

Vidare kan företagets intressenter delas in i två skikt där det överordnade skiktet utgörs av dess ledning och övriga anställda i bolaget. Dessa båda kategorier av intressenter utgör vanligen kärnan i företaget och är därför nödvändiga för att garantera bolagets överlevnad.¹⁰⁸ Det underordnade skiktet utgörs därmed av de övriga grupperna. Dessa brukar i sin tur delas in i ytterligare nivåer där intressentteorin talar om direkta respektive indirekta användare av information. De direkta intressenterna utgörs enligt teorin av framförallt kunder och leverantörer, men också av kommunen som företaget verkar i samt lokala arbetsorganisationer. De indirekta intressenterna utgörs således av de resterande grupperna såsom; samhälle, stat, fackförbund, kreditgivare och ägare.¹⁰⁹ Det underordnade skiktet påverkas och har möjlighet att påverka företaget, men dess intressenter är inte direkt delaktiga i bolagets verksamhet och därmed inte heller essentiella för företagets fortlevnad.¹¹⁰

Idag ifrågasätts dock om företagsledningens roll verkligen är så pass stark som ovanstående resonemang vill påskina. Visserligen anses ledningen fortfarande inneha en central position i företaget, men numera endast som en av flera intressenter. Dessutom är ledningens primära uppgift, i normalfallet, att representera ägarna.¹¹¹

Företaget och dess intressenter lever i ett slags beroendeförhållande med varandra. Som exempel på detta förhållande kan med fördel intressentgruppen *leverantörer* användas. Företaget, å ena sidan, är beroende av att leverantörerna tillhandahåller de varor eller tjänster som bolaget kräver för att bedriva sin verksamhet. Leverantörerna, å andra sidan, är beroende av information om företaget för att kunna säkerställa dess betalningsförmåga och således kunna inkassera likvider för de varor eller tjänster som de sålt till företaget. För att illustrera detta samband, mellan företaget och dess intressenter, används vanligen nedanstående intressentmodell:

¹⁰⁶ Marton J, *Föreläsning 1*, Externredovisning, VT-2007

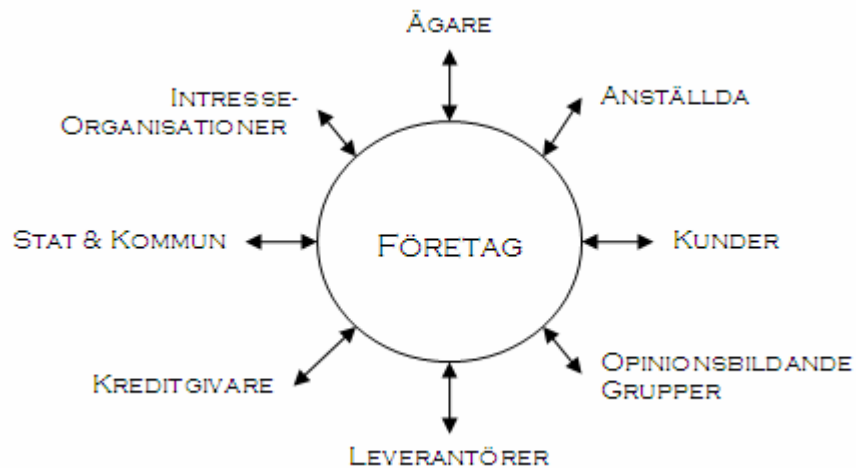
¹⁰⁷ Nationalencyklopedin, 2007

¹⁰⁸ Ljungdahl F, *Utveckling av miljöredovisning i svenska börsbolag*, 1999

¹⁰⁹ Skärvad. P-H., Lundahl. U., *Företagets Intressenter och Kontrakt*, SAF:s Förlag, 1982

¹¹⁰ Ljungdahl F, *Utveckling av miljöredovisning i svenska börsbolag*, 1999

¹¹¹ Nationalencyklopedin, 2007

Figur 4, Intressentmodellen, Bruzelius & Skärvad, 1995 (Egen Bearbetning)

Ur modellen kan utläsas att företaget och dess intressenter är beroende av varandra och att detta förhållande bygger på att "ge och ta". För att alla parter i förhållandet skall vara nöjda med sin situation krävs att jämvikt skapas. Denna jämvikt upprätthålls vanligen genom någon form av bidrags- och belöningsystem.¹¹² Det innebär att företaget ständigt måste ge sina intressenter belöningar i en sådan storlek att dessa anser sig ha incitament för att fortsätta bidra till företagets verksamhet.¹¹³ I förlängningen innebär detta också att företaget kontinuerligt måste ompröva balansen mellan bidrag och belöning för att tillfredsställa sina intressenter, då dessa annars tenderar att lämna organisationen.¹¹⁴

Intressentmodellen kan möjligen feltolkas i den meningen att alla intressenter tycks inneha en jämställd position i förhållande till företaget. I verkligheten både påverkar och påverkas intressenterna olika mycket av företaget beroende på vilken grupp de tillhör.¹¹⁵ Vissa intressenter tenderar att dominera företaget på så vis att de befinner sig i överläge gentemot företaget. Dessa utgörs framförallt av ägarna, långgivarna och leverantörerna. Även anställda med speciella kunskaper i och om företaget kan räknas in bland dessa.¹¹⁶

Avslutningsvis bör nämnas att även företagsledning har nytta av intressentteorin i den bemärkelsen att de med hjälp av teorin kan kartlägga intressenternas reaktioner på sitt handlande. Bedömningen kan sedan nyttjas till att kategorisera de intressenter som utgör ett potentiellt hot. Är dessa intressenter viktiga att behålla för företaget kan diverse åtgärder sättas in i tid för att återknyta banden i relationen.¹¹⁷ Vanligen uppstår dessa typer av konflikt-situationer i samband med t.ex. löneförhandlingar och utdelningar till aktieägarna.

¹¹² Bruzelius & Skärvad, *Integrerad Organisationslära*, Studentlitteratur AB, 1995

¹¹³ Skärvad, P-H., Lundahl, U., *Företagets Intressenter och Kontrakt*, SAF:s Förlag, 1982

¹¹⁴ Bruzelius & Skärvad, *Integrerad Organisationslära*, Studentlitteratur AB, 1995

¹¹⁵ Skärvad, P-H., Lundahl, U., *Företagets Intressenter och Kontrakt*, SAF:s Förlag, 1982

¹¹⁶ Ibid.

¹¹⁷ Ljungdahl F, *Utveckling av miljöredovisning i svenska börsbolag*, 1999

4.1.1 INTRESSENTTEORIN & BOLAGSSTYRNINGSRAPPORTERNA

Intressentteorin handlar (som beskrivits i stycke 4.1) främst om att beskriva det beroendeförhållande som råder mellan ett företag och dess intressenter. Intressenterna är framförallt intresserade av de belöningar de får, oftast i form av pengar, genom att de bidrar till bolagets verksamhet på ett eller annat sätt.¹¹⁸ Bolagsstyrning syftar (som redogjorts för i stycke 3.1) till att stärka ägarnas intresse i de bolag som inte sköts direkt av sina ägare.¹¹⁹ För att ägarnas inflytande skall kunna öka krävs att de får ta del av relevant och väsentlig information från företaget. Denna information tillhandahålls bland annat via årsredovisningen och medföljande Bolagsstyrningsrapport. Genom att företaget här presenterar de händelser och processer som ligger till grund för bolagets resultat får ägarna en grund för huruvida deras avkastningskrav är rimliga eller ej. Det innebär att företaget, genom den information de lämnar till sina ägare, kan prestera ett sämre resultat än vad som förväntades och ändå behålla sina investerare förutsatt att godtagbara förklaringar till utfallet på årets resultat lämnas. Att avge information kring den interna kontrollen ökar också ett företags trovärdighet och minskar ägarnas krav på avkastning. För företaget innebär det att kapitalet blir billigare och för ägarna innebär det att investeringsbesluten i framtiden blir enklare.¹²⁰ Härmed har också intressentteorins beroendesamband exemplifierats genom att ägarna, enligt ovanstående resonemang, är beroende av information för att kunna fatta beslut om framtida investeringar samtidigt som företaget är beroende av att behålla det investerade kapitalet inom företaget.

4.2 LEGITIMITETSTEORI

För att företag skall kunna överleva på en alltmer konkurrensutsatt marknad krävs att dess verksamhet är legitim. Med det avses att företaget måste följa de normer och värderingar som finns ute i samhället för att inte riskera att mista intressenternas förtroende.¹²¹ Legitimitetsteorin är därmed nära sammanflätad med Intressentteorin då teorin i stort handlar om att leva upp till intressenternas krav, även om dessa, i detta fall inte tar sig uttryck i form av belöningar.

Legitimitet kan definieras som ett mått på hur väl ett företag anpassar sig till de värderingar och krav som samhället ställer. De företag som inte lyckas anpassa sig till dessa informella spelregler kommer med största sannolikhet att tvingas bort från marknaden.¹²²

För att exemplifiera förhållandet kan ett klädsäljande företag användas. Låt säga att ett svenskt klädföretag visar sig använda barnarbetare i utlandet för att producera de kläder de säljer. Detta företag kommer då att förlora legitimitet då det kan antas att den generelle svensken inte vill bidra till vinst i ett företag som utnyttjar barn i sin produktion. Den minskade legitimiteten leder i nästa steg således till att det klädsäljande företag förlorar kunder, vilket i sin tur genererar sämre intäkter än tidigare. Kan företaget inte återvinna sin legitimitet kan alltså avslöjandet om barnarbetet bli företagets undergång.

¹¹⁸ Bruzelius & Skärvad, *Integrerad Organisationslära*, Studentlitteratur AB, 1995

¹¹⁹ Kollegiet för svensk Bolagsstyrning

¹²⁰ Marton, J., *Föreläsning 2, Externredovisning*, VT-2007

¹²¹ Ljungdahl F, *Utveckling av miljöredovisning i svenska börsbolag*, 1999

¹²² Ibid.

Att vinna legitimitet innebär dock inte alltid att handla rätt. Då förändringar många gånger är kostsamma för företaget används diverse strategier, i form av t.ex. övertalning, för att återskapa förtroendet och mildra reaktionerna från upprörda intressenter. Detta innebär att ett företags legitimitet inte nödvändigtvis säger något om dess verkliga agerande.¹²³

4.2.1 LEGITIMITETSTEORIN & BOLAGSSTYRNINGSRAPPORTERNA

På samma sätt som intressentteorin leder till ett ökat krav på information, från företaget till dess ägare och övriga intressenter, leder också legitimitetsteorin till detta. De olika regelverken kring Bolagsstyrning uppkom alla för att öka insynen i bolagen och därmed minska risken för bedrägerier.¹²⁴ Genom årsredovisningen och Bolagsstyrningsrapporten kan företagen på sätt och vis sägas legitimeras sin verksamhet då de med rapporterna om den interna kontrollen avseende den finansiella rapporteringen redogör för hur verksamheten bedrivs och kontrolleras. Ett första steg för att vinna legitimitet bör enligt definitionen vara att följa de lagar och regler som finns uppsatta av samhället. I och med att rapporterna avges (och granskas) lever alltså företagen upp till detta första steg.

4.3 KOMMUNIKATIONSTEORI

Kommunikation definieras som utbyte av information mellan människor, djur, växter eller apparater. Kommunikation kräver dels ett språk, eller någon form av kod där informationen uttrycks, och dels en kanal där informationen kan överföras. För att beskriva den process där information flyttas från en part till en annan har ett flertal teorier utformats. En av dessa är Claude Shannon och Warren Weavers teori och kommunikationsmodell som presenteras nedan:¹²⁵

Figur 5, Shannon & Weavers Kommunikationsmodell, Nationalencyklopedin, 2007

Modellen bygger på ett antagande om att kommunikation uppstår när sändaren får en impuls som innebär att denne vill föra någon form av information vidare. Vidare antas sändaren utgå från den kunskap som denne har tillgänglig. När sändaren sedan för vidare informationen, är denna enligt teorin kodad, och innehåller inte längre allt som sändaren från början avsåg att förmedla. När informationen senare når mottagaren saknas således delar av den ursprungliga informationen och mottagaren börjar i sin tur tolka den information som verkligen nått fram.

¹²³ Ljungdahl F, *Utveckling av miljöredovisning i svenska börsbolag*, 1999

¹²⁴ *Svensk kod för bolagsstyrning*, SOU 2004:130

¹²⁵ Nationalencyklopedin, 2007

Beroende på mottagarens förkunskaper, individuella och sociala omständigheter, kommer denne att uppfatta informationen på olika sätt. Detta leder i sin tur till att informationen lätt blir feltolkad och detta märks oftast först när sändaren får någon form av återkoppling eller *feedback* från mottagaren. I det sista steget har alltså sändare blivit mottagare och tvärtom. Processen kan pågå varv efter varv tills dess att informationen kommit fram korrekt. Enligt modellskaparnas arbetshypotes måste den information som sänds vara av mycket hög kvalitet för att denna skall överensstämma med den information som når mottagaren.¹²⁶

Shannon och Weavers kommunikationsmodell har dock utsatts för kritik. En av skeptikerna är *Edelfelt* som valde att omarbete modellen och utforma en egen variant. Edelfelts modell fokuserar i första hand på mottagarens förståelse och visar att kommunikation först uppkommer då ett samspel mellan avsändare och mottagare sker. Då Edelfelt anser att all förståelse grundar sig på mottagarens förkunskaper spelar det ingen roll hur hög kvalitet den information som avsändaren skickar har, utan för att kommunicera på bästa sätt skall avsändaren istället vara väl införstådd i de förkunskaper mottagaren besitter.¹²⁷

4.3.1 KOMMUNIKATIONSTEORI & BOLAGSSTYRNINGSRAPPORTERNA

Kommunikationsteorin syftar till att beskriva den process som för information från en part till en annan.¹²⁸ Då ägarna många gånger inte har tillgång till någon direkt information från företaget utgörs kommunikationen i flera fall av den årsredovisning och de rapporter företaget presenterar.¹²⁹ Enligt teorin har informationen i dessa dokument kodats på ett sådant sätt att delar av den har försvunnit på vägen. Då denna information trots allt utgör basen i kommunikationen mellan företaget och dess intressenter är det dock mycket viktigt att informationen når sina mottagare på ett godtagbart sätt. Om innehållet i rapporterna är svårbegripligt, oväsentligt, irrelevant eller på något annat sätt avviker från dess egentliga syfte, kan rapporterna tolkas på fel sätt, vilket är negativt för såväl företaget som dess användare av informationen. Vid granskningen av rapporterna är därför pedagogiken i dem av en central betydelse.¹³⁰

¹²⁶ Nationalencyklopedin, 2007

¹²⁷ Holm, O., *Strategisk Marknadskommunikation*, 2002

¹²⁸ Nationalencyklopedin

¹²⁹ Marton, J., *Föreläsning 1*, Externredovisning, VT-07

¹³⁰ Öhrlings Pricewater Coopers, *Bästa Bolagsstyrningsrapport 2005*, 2006

5. EMPIRI

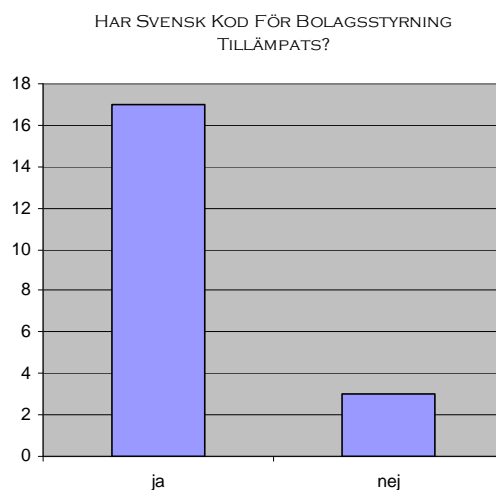
I detta kapitel redogör författarna för resultatet av den undersökning som genomförts. För att underlätta för läsaren presenteras materialet utifrån de frågor som redogjorts för i check-listan, stycke 2.3.3. Dessutom visas resultatet i grafer där avvikelser förklaras. Avslutningsvis ges en sammanfattning av studiens resultat.

5.1 ÖVERSIKTLIG INFORMATION

För att förtydliga för läsaren har författarna valt att först presentera resultatet av fyra grundläggande frågor. Dessa har beskrivits i checklistan som fråga; A, B, C och D. Frågorna i avsnittet syftar till att ge läsaren en indikation på hur omfattande rapporten har varit, om bolagen tillämpar SOX och/eller Koden samt om företagen har angivit i sina rapporter om de har avvikit från regelverken rörande den interna kontrollen av den finansiella rapporteringen.

5.1.1 TILLÄMPAS KODEN?

Den mest grundläggande frågan för den fortsatta undersökningen är om de studerade bolagen har tillämpat Koden eller inte. Uppsatsens syfte är att beskriva den information som lämnas i Bolagsstyrningsrapporterna samt att jämföra den information som lämnas av bolag som omfattas av Koden med de företag som omfattas av SOX. Då Koden inte utgörs av lagtext utan är ett självreglerande verk finns det med andra ord bolag som enligt definitionen omfattas av Koden men ändå inte tillämpar den. Ur forskningssyfte är det därför intressant att visa vilka företag som valt att inte tillämpa regelverket.

Figur 6, "Har Svensk Kod för Bolagsstyrning Tillämpats?", Egen Figur, 2007

Grafen visar att 17 av de 20 företagen i undersökningen tillämpar Koden. Grafen visar också att 3 företag inte tillämpar reglerna. Dessa företag utgörs av ABB, Stora Enso och Astra Zeneca. Företagen anger olika skäl i sina redovisningar till att de inte tillämpat Koden.

ABB skriver att de istället använder *Swiss Code of Best Practice*, vilket enligt dem, internationellt sett, är den mest strikta varianten av ägarstyrning. Författarna ställer sig dock frågande till detta påstående. Vidare skriver ABB att de även tillämpar de regler som gäller på de kapitalmarknader där deras aktier finns emitterade. I praktiken borde detta med andra ord innebära att ABB skall tillämpa Kodens.

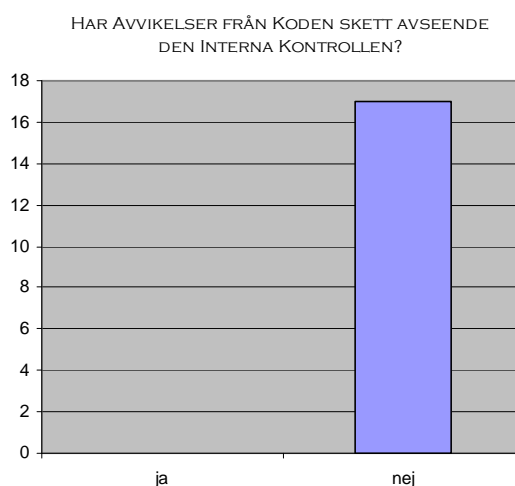
Stora Enso skriver i sin årsredovisning att de tillämpar utländsk lagstiftning (Finsk Aktiebolagslag och Finsk Värdepappersmarknadslag) samt att de i *tillämpliga delar* ämnar följa de principer som gäller på Stockholmsbörsen.

Avslutningsvis följer Astra Zeneca den brittiska koden, *UK Combined Code of Corporate Governance*, samt New York-börsens regler för Bolagsstyrning.

Trots att dessa 3 företag inte tillämpar Kodens ingår de ändå i den fortsatta undersökningen med motiveringen att ABB skriver att de utöver *Swiss Code of Best Practice* tillämpar de regler som gäller på de kapitalmarknader där deras aktier finns emitterade. Stora Enso menar att de i *tillämpliga delar* följer de regler som gäller på Stockholmsbörsen och till sist så bygger Kodens regler på *UK Combined Code* som Astra Zeneca tillämpar. Vidare så bör det också nämnas att författarna övervägt att exkludera dessa företag i studien men detta har ej gjorts eftersom företagen skriver att de i viss mån följer regelverket.

5.1.2 AVVIKELSER FRÅN KODEN AVSEENDE INTERN KONTROLL

Syftet med att presentera resultatet av nedanstående fråga är att ge läsaren en inblick i hur många företag som enligt sin egen rapportering tillämpar regelverket fullt ut när det gäller den interna kontrollen. Då företagen har möjlighet att, i enlighet med Kodens bestämmelser, avvika från reglerna om detta kan motiveras på ett tillfredställande sätt, är det intressant för den fortsatta undersökningen att ta del av hur många företag som avvikit på punkten som gäller intern kontroll.

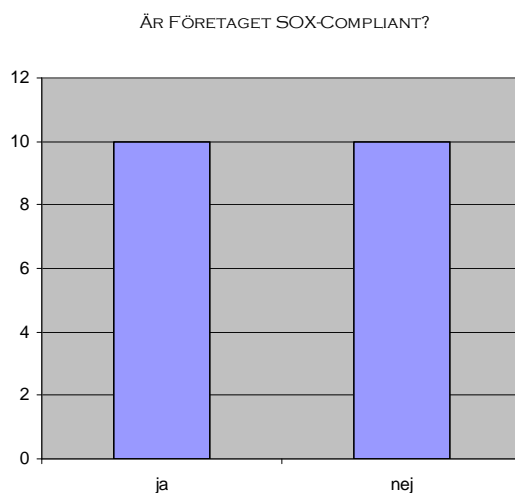

Figur 7, "Har avvikelser från Kodens skett avseende den interna kontrollen?", Egen Figur, 2007

Grafen visar att 17 företag har följt Koden och inte har gjort några avvikelser avseende den interna kontrollen. Det bör dock återigen påpekas att grafen enbart illustrerar den information kring avvikelser som företagen själva har lämnat. Det innebär att avvikelser kan ha skett, men att detta i sådana fall inte har presenterats i rapporten. Eftersom ABB, Stora Enso och Astra Zeneca inte anger att de följer Koden och därmed inte har lämnat några rapporter har dessa företag exkluderats i grafen. Detta beror på att bedömningen (i enlighet med checklistan) sker utefter vad som faktiskt finns uttryckt i rapporten.

5.1.3 SOX-COMPLIANT?

Ett underliggande syfte med uppsatsen är att jämföra Bolagsstyrningsrapporterna, från de företag som omfattas av såväl SOX som Koden, med de Bolagsstyrningsrapporter som utgivits från företag som enbart omfattas av Koden. För att syftet skall kunna besvaras på ett tillfredställande sätt krävs att de båda grupperna avspeglas jämbördigt i studien. Nedanstående graf syftar till att illustrera att författarna medvetet valt lika många företag i varje kategori. Vilka företag som ingår i vilken kategori presenterades i stycke 2.3.2, men för att ge en så tydlig bild som möjligt presenteras grupperna ännu en gång.

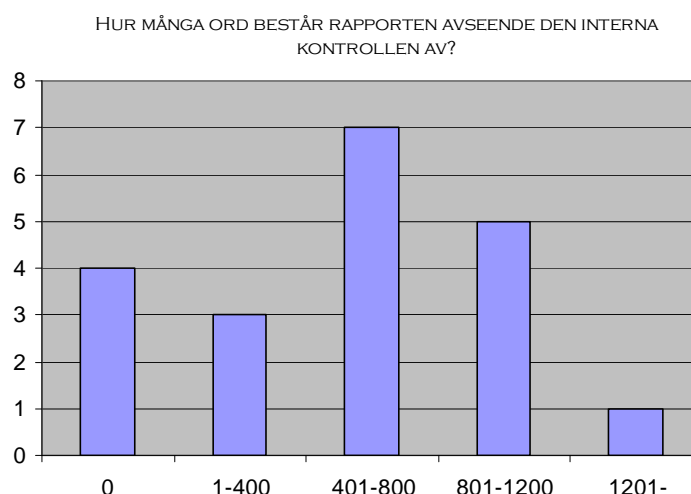
Figur 8, "Är Företaget SOX-Compliant?", Egen Figur, 2007

Ja: SKF, Teliasonera, Concordia Bus AB, Ericsson, Electrolux, Volvo, ABB, Stora Enso, Swedish Match och Astra Zeneca.

Nej: Lindex, Tele2, SEB, Assa Abloy, Swedbank, H&M, Investor, Boliden, Skanska och Securitas.

5.1.4 RAPPORTENS OMFATTNING

För att ge läsaren en bild av de skillnader som finns mellan omfattningen av företagens rapporter avseende den interna kontrollen har författarna valt att beskriva det fysiska utrymme som ägnas åt intern kontroll med det antal ord som företagen använder i sina rapporter.

Figur 9, "Hur många ord består rapporten avseende den interna kontrollen av?", Egen Figur, 2007

Antal Ord	Sox	Koden
Inga:	<i>ABB, Astra Zeneca, Stora Enso</i>	<i>Assa Abloy</i>
1-400:	<i>Swedish Match, Volvo</i>	<i>Lindex</i>
401-800:	<i>SKF, Ericsson, Concordia Bus AB</i>	<i>Tele2, SEB, Skanska, Boliden</i>
801-1200:	<i>Teliasonera, Electrolux,</i>	<i>Swedbank, H&M, Investor</i>
1201-:		<i>Securitas</i>

Förteckningen illustrerar det faktum att rapporterna skiljer sig mycket åt i sin omfattning. Med rapporterna menas den samlade information som finns om den interna kontrollen i ett enskilt avsnitt. Vidare kan det utläsas att 4 bolag inte lämnar någon information alls samt att ytterligare 3 företag är mycket fåordiga i sin rapportering då de endast lämnar upp till 400 ord i sina rapporter avseende den interna kontrollen. De tre förstnämnda bolagens avsaknad av information kan återigen härledas till det faktum att de inte tillämpar Koden. Det bör dock tilläggas att Astra Zeneca, trots avsaknad av en tydlig rapport, i sin Bolagsstyrningsrapport framför kortfattad information som går att härleda till den interna kontrollen på fem olika sidor.

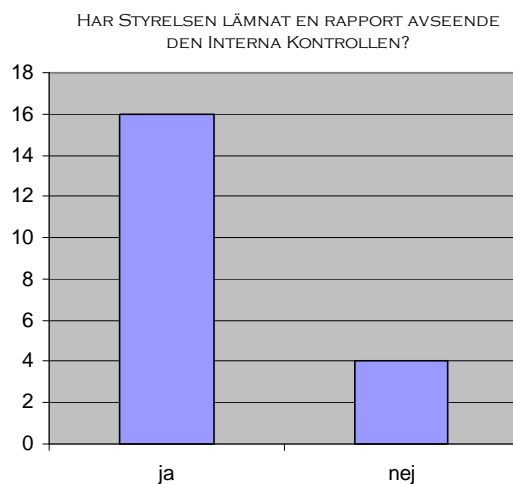
Assa Abloy skriver i sin Bolagsstyrningsrapport att de tillämpar Koden och redogör för avvikelser som ligger utanför ramen av den interna kontrollen. Trots att Koden föreskriver att en särskild rapport avseende den interna kontrollen skall lämnas tillsammans med bolagets årsredovisning finns ingen tydligt avgränsad rapport eller någon hänvisning till varför en sådan saknas. Informationen som finns om den interna kontrollen är utspridd i ett avsnitt som även behandlar finansiella mål och förvärvsprocessen. Det står alltså klart att Assa Abloy i detta avseende har avvikit från Koden. Denna avvikelse finns dock inte presenterad i grafen i stycke 5.1.2 av de skäl som redogjordes för i motsvarande stycket.

5.2 DETALJERAD INFORMATION

Läsaren har nu fått en översiktlig bild av vilka företag som omfattas av studien, hur omfattande rapporterna är samt vilka regelverk de tillämpar. För att besvara uppsatsens syfte kommer författarna att presentera den mer ingående granskningen av rapporterna i nedanstående stycke.

5.2.1 RAPPORT AVSEENDE DEN INTERNA KONTROLLEN

Koden föreskriver att samtliga bolag som omfattas av regelverket årligen skall avge en rapport avseende den interna kontrollen. Det är därför intressant att se i hur stor utsträckning denna regel har följts. Läsaren bör ha i åtanke att inget av de bolag som granskats har uppgett att de avviker från Koden och därmed friskrivit sig ifrån att lämna en rapport. (Se stycke 5.1.2) Därmed borde samtliga bolag som uppger att de följer Koden ha avgett en rapport.

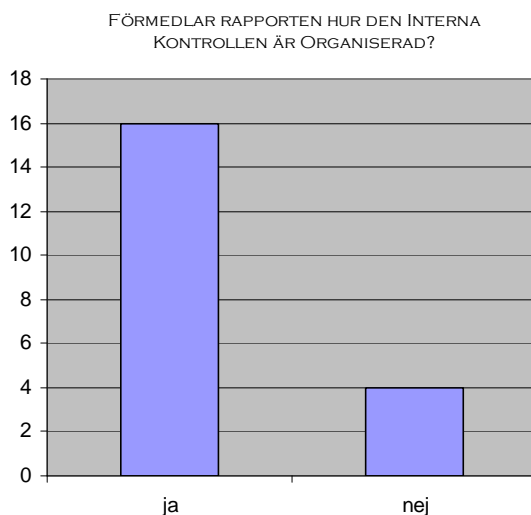
Figur 10, "Har styrelsen lämnat en rapport avseende den interna kontrollen?", Egen Figur, 2007

Grafen visar att 16 företag har lämnat en rapport avseende den interna kontrollen samt att 4 företag inte har gjort det. De företag som inte har lämnat en rapport utgörs av ABB, Stora Enso, Assa Abloy och Astra Zeneca. ABB och Stora Enso lämnar inte heller någon information avseende intern kontroll i någon annan del av årsredovisningen medan Astra Zeneca beskriver arbetet med den interna kontrollen under ett kapitel i sin årsredovisning som de kallar "Företagets Styrning". Ingen specifik rapport har lämnats utan läsaren hänvisas fram och tillbaka mellan 5 olika sidor. Det fjärde företaget utgörs av Assa Abloy. Företaget har, vilket beskrivits i stycke 5.1.4, angivit att de följer Koden. Trots detta har de alltså inte lämnat någon specifik rapport avseende den interna kontrollen utan utspridd och osammanhängande information går att hitta under rubriken "Operativ ledning och intern kontroll".

De företag som inte har lämnat någon specifik rapport är fortsättningsvis ändå med i undersökningen eftersom vissa av frågorna ändå går att besvara trots avsaknaden av rapporten.

5.2.2 ORGANISATIONEN AV DEN INTERNA KONTROLLEN

För att Bolagsstyrningsrapporten skall fylla sitt syfte krävs det att bolagen redogör för hur den interna kontrollen är organiserad. Intressenterna i bolaget skall alltså kunna ta del av hur företaget arbetar med intern kontroll på ett godtagbart sätt. Det är därför intressant att se hur många företag som presenterar information om vilka riktlinjer de arbetar efter, samt vilka policys som finns.

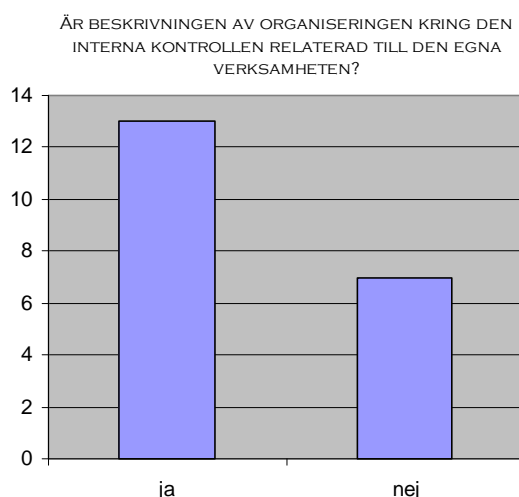
Figur 11, "Förmedlar rapporten hur den interna kontrollen är organiserad"?, Egen Figur, 2007

Bilden illustrerar att 16 företag har beskrivit i sina rapporter hur den interna kontrollen är organiserad. Vidare visar bilden att 4 företag inte har presenterat den efterfrågade informationen. Dessa företag utgörs av ABB, Stora Enso, Astra Zeneca och Assa Abloy. Förklaringen till att informationen saknas är troligtvis, precis som i tidigare frågor, att företagen antingen inte tillämpar Koden, eller att de inte har lämnat någon rapport. Astra Zeneca har som sagt beskrivit den interna kontrollen mycket kortfattat men nämner där enbart vilket ramverk de tillämpat och inte vilka processer som ligger till grund för arbetet.

Dessutom bör läsaren göras uppmärksam på att även Volvo, Swedish Match och SEB är mycket fåordiga i sina beskrivningar av hur den interna kontrollen fungerar. Bolagen skriver visserligen att de använder diverse styrdokument, manualer och policys men inget av företagen går in på hur dessa förmedlas vidare i organisationen samt hur uppföljningen sker. För att inte avvika ifrån de bedömningar som enligt checklistan ligger till grund för studien har författarna emellertid valt att ge de 3 bolagen ett positivt omdöme.

5.2.3 INTERN KONTROLL KOPPLAD TILL EGEN VERKSAMHET

Vid upprättandet av en Bolagsstyrningsrapport saknas allmänt antagna riktlinjer om dess specifika utformning. Beroende på vilket ramverk det enskilda företaget väljer att tillämpa får rapporten ett visst innehåll och utseende. Vad som dock är gemensamt för de rekommendationer som utgivits är att samtliga förespråkar att bolagen i sin rapport bör beskriva hur den interna kontrollen är organiserad utifrån den egna verksamheten. För att illustrera hur stor andel av de företag som omfattas av studien som kopplar den interna kontrollen till den egna verksamheten presenteras nedanstående graf.

Figur 12, "Är beskrivningen av organiseringen kring den interna kontrollen relaterad till den egna verksamheten?", Egen Figur, 2007

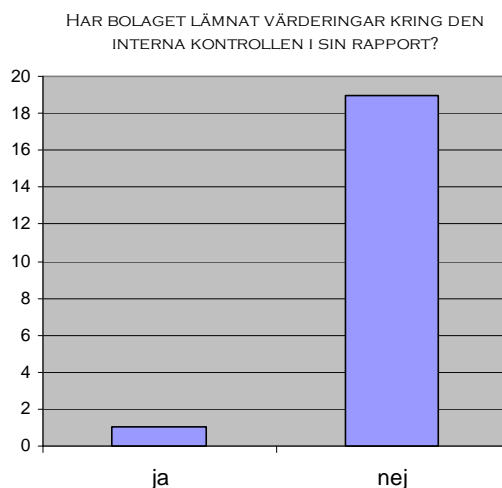
Ja: SKF, Teliasonera, Ericsson, Electrolux, Concordia Bus AB, Tele2, Swedbank, Skanska, Securitas, Lindex, H&M, Boliden och Investor.

Nej: Swedish Match, Volvo, ABB, Stora Enso, Astra Zeneca, SEB, Assa Abloy,

Figuren visar att de flesta företagen beskriver den interna kontrollen utifrån sin egen verksamhet. Att figuren dessutom illustrerar att så många som 7 företag inte har kopplat rapporteringen till den egna verksamheten är något missvisande då såväl Swedish Match, Volvo och SEB har kopplat beskrivningen till respektive verksamhet utan att bli representerade med ett positivt omdöme i grafen. Anledningen till att bolagen istället befinner sig inom ramen för en negativ tolkning beror på att de i sina redovisningar är mycket kortfattade i sina beskrivningar. Även här har bedömningen gjorts i enlighet med *checklistan*.

5.2.4 DEN INTERNA KONTROLLENS EFFEKTIVITET

Enligt de tillämpningsanvisningar som Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning utgav i september 2006 behövde företagen inte ta ställning till huruvida den interna kontrollen under räkenskapsåret varit effektiv eller ej. Trots det anser författarna att det är intressant att belysa i vilken utsträckning som företagen ändå vågat göra ett utlåtande i sin rapport.

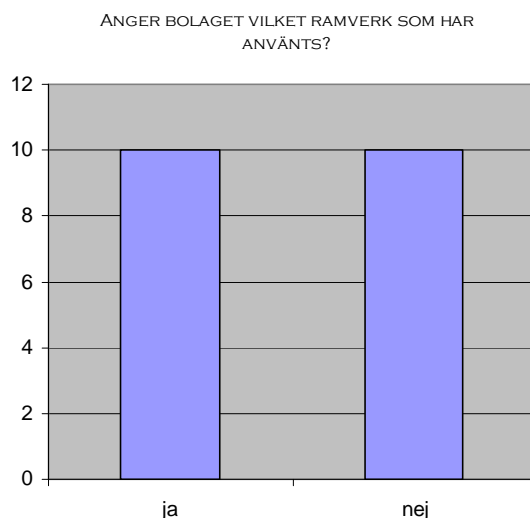
Figur 13, "Har bolaget lämnat värderingar kring den interna kontrollen i sin rapport?", Egen Figur, 2007

Som figuren tydligt illustrerar så har alla företag utom 1 i studien valt att inte lägga några egna värderingar kring den interna kontrollens effektivitet. Vad som är intressant att påpeka är att hälften av bolagen i studien faktiskt omfattas av SOX och således måste intyga den interna kontrollens effektivitet gentemot den amerikanska motsvarigheten till Finansinspektionen, *Securities and Exchange Commission, SEC*. Trots detta är det enbart ett av företagen, Astra Zeneca, som går ut med att de anser att den interna kontrollen varit effektiv. Vad detta uttalande grundar sig på framkommer dock inte i årsredovisningen.

Vad som också bör nämnas är att de 19 bolag som inte har angett att den interna kontrollen varit effektiv, för den delen inte behöver betyda att deras kontroll varit ineffektiv. Anledningen till att något uttalande inte lämnats beror med största sannolikhet på att Kollegiet för Bolagsstyrning i sina anvisningar drog tillbaka kravet på ett sådant uttalande eftersom riktlinjer för revisionsgranskning saknades.

5.2.5 RAMVERK FÖR INTERN KONTROLL

Styrelsen skall övergripande beskriva hur den interna kontrollen avseende den finansiella rapporteringen är organiserad och beskrivningen skall dessutom relateras till väsentliga områden. Om bolaget gör beskrivningen utifrån ett etablerat ramverk skall detta anges, enligt t.ex. Vägledning från Svenskt Näringsliv, FAR eller COSO. Grafen visar vilka företag som har angivit vilket ramverk som har följts vid upprättandet av rapporten.

Figur 14, "Anger bolaget vilket ramverk som har använts?", Egen Figur, 2007

Ja: SKF, Teliasonera, Ericsson, Electrolux, Volvo, Astra Zeneca, Swedbank, H&M, Investor, Securitas.

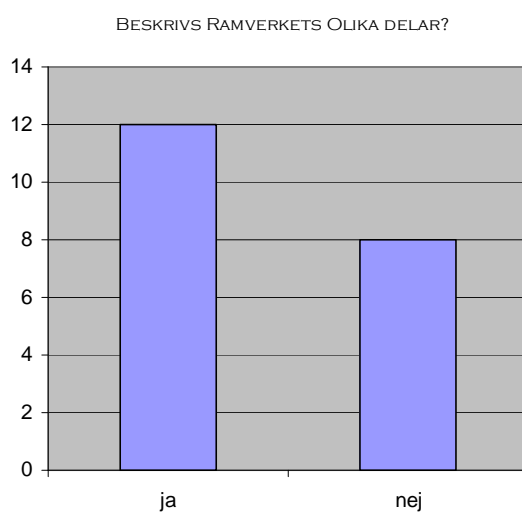
Nej: Swedish Match, ABB, Stora Enso, Concordia Bus AB, Lindex, Tele2, SEB, Assa Abloy, Boliden, Skanska

Bilden illustrerar att hälften av företagen anger vilket ramverk som har legat till grund för den interna kontrollen. Samtliga företag med ett positivt omdöme har använts sig av COSO:s ramverk. Det bör dock tilläggas att en del av de företag som har hamnat i den negativa gruppen har använts sig av samma upplägg som COSO:s modell utan att ange att ramverket de facto har följts.

Astra Zeneca har varken lämnat en specifik rapport eller beskrivit organisationen av den interna kontrollen avseende finansiell rapportering. Ändå tillhör företaget den positiva gruppen i denna fråga eftersom styrelsen i Bolagsstyrningsrapporten har bedömt effektiviteten hos Astra Zenecas Interna Kontroll baserat på de kriterier som framlagts av COSO.

5.2.6 RAMVERKETS DELAR

De företag som har valt att organisera den finansiella rapporteringen av den interna kontrollen efter ett erkänt ramverk, bör beskriva ramverkets olika delar för att öka rapportens begriplighet och samtidigt öka förståelsen för vilka kriterier som ligger till grund för rapporteringen. Det är också intressant att se om de företag, som i föregående fråga anger att de använder sig av ett erkänt ramverk, beskriver ramverkets olika delar.

Figur 15, "Beskrivs ramverkets olika delar?", Egen Figur, 2007

Ja: SKF, Ericsson, Electrolux, Tele2, SEB, Swedbank, H&M, Investor, Boliden, Skanska, Lindex och Securitas.

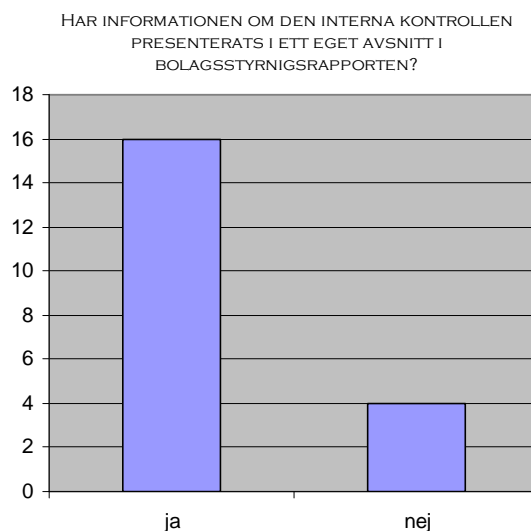
Nej: Teliasonera, Swedish Match, Volvo, ABB, Stora Enso, Concordia Bus AB, Astra Zeneca, Assa Abloy

I Bolagsstyrningsrapporterna beskrivs COSO:s olika delar *kontrollmiljö, riskvärdering, kontrollaktiviteter, information och kommunikation samt uppföljning* i 12 av 20 fall. Detta kan upplevas konstigt då det endast var 10 av 20 företag i föregående fråga som angav att de använt sig av ett erkänt ramverk. De företag som tillhörde den positiva gruppen i föregående fråga, men som inte beskriver ramverkets olika delar är Teliasonera, Volvo samt Astra Zeneca. Teliasonera har valt en annan indelning än de delar som COSO förespråkar. Trots att rapporten grundar sig på andra rubriker är innehållet nästan fullt överensstämmande med delarna i COSO:s ramverk. Anledningen till att frågan ändå ges ett negativt utslag i Teliasoneras fall är att delen om *information och kommunikation* saknas. Vidare namnger Volvo endast komponenterna i COSO:s ramverk utan varken förklaring till delarna eller hur tillämpningen har skett utifrån den egna verksamheten. I Astra Zenecas fall är delarna varken namngivna eller beskrivna.

I omvänd ordning är Tele2, SEB, Boliden samt Skanska de företag som inte har angett ramverket men ändå beskrivit dess delar. Företagen får därmed ett positivt svar i denna fråga i enlighet med *checklistan*.

5.2.7 RAPPORTENS AVSNITT OM DEN INTERNA KONTROLLEN

Kodens anvisningar om hur den finansiella rapporteringen avseende den interna kontrollen skall upprättas har som tidigare nämnts förmildrats. Ett av kraven som fortfarande kvarstår är att rapporten över den interna kontrollen skall få ett eget avsnitt i Bolagsstyrningsrapporten. Med anledning av detta krav presenteras följande graf.

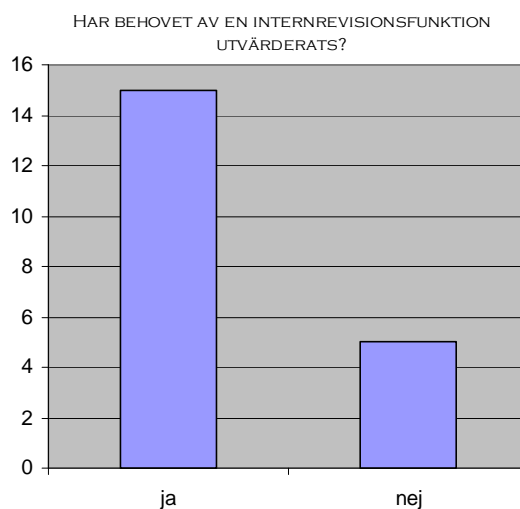

Figur 16, "Har informationen om den interna kontrollen presenterats i ett eget avsnitt i Bolagsstyrningsrapporten?", Egen Figur, 2007

Alla företag, utom Assa Abloy, som har valt att följa Koden, följer också anvisningarna om att presentera informationen om den interna kontrollen i ett enskilt avsnitt. I de Bolagsstyrningsrapporterna som tillhör ABB, Stora Enso, Astra Zeneca och Assa Abloy är informationen inte samlad i ett avskilt avsnitt. Därför har det varit svårt att hitta information om respektive företags rapportering av den interna kontrollen. Från ABB och Stora Enso saknas informationen helt. Astra Zenecas fåordiga information om den interna kontrollen finns utspridd över flera olika sidor, och lever därmed inte upp till kravet. I Assa Abloys Bolagsstyrningsrapport går det att utläsa en del information som möjligen kan kopplas till den interna kontrollen, men informationen har inte fått ett eget avsnitt. Bedömningen bygger på att huvudrubriken *Operativ ledning och intern kontroll* även innehåller upplysningar som inte har med den interna kontrollen att göra, exempelvis så har underrubrikerna *Ledningsfilosofi* samt *Finansiella mål* inkluderats i avsnittet.

5.2.8 BEHOV AV INTERNREVISION

I enlighet med Kollegiets tillämpningsanvisningar skall de bolag som omfattas av reglerna årligen utvärdera behovet av en internrevisionsfunktion. Nedanstående graf presenteras för att illustrera huruvida bolagen tagit ställning i frågan eller ej.

Figur 17, "Har behovet av en internrevisionsfunktion utvärderats?" Egen Figur, 2007

Internrevision finns: SKF, Telia Sonera, Ericsson, Electrolux, Volvo, Concordia Bus AB, Tele2, SEB, Swedbank, Boliden, Skanska och Assa Abloy

Utvärdering gjord – Funktion Överflödigt: Swedish Match, H&M samt Securitas

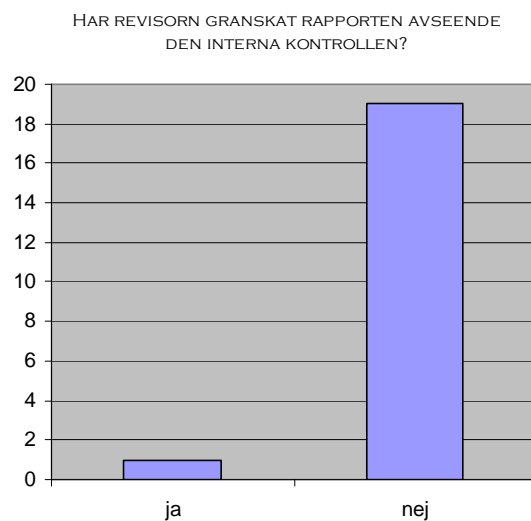
Framkommer inte: ABB, Stora Enso, Astra Zeneca, Lindex och Investor

Enligt bilden ovan uppger 15 bolag i sina rapporter att de har genomfört en utvärdering kring behovet av en internrevisionsfunktion. Av dessa är det 12 företag som har inrättat en sådan funktion medan 3 bolag har ansett att funktionen för närvarande är överflödigt. Dessa 3 bolag utgörs av Swedish Match, H&M och Securitas. Det förstnämnda bolaget anger ingen särskild anledning till varför behovet saknas medan både H&M och Securitas ger utförliga förklaringar i sina rapporter. För att exemplifiera skriver H&M att internrevisionsfunktionen idag finns inbakad i flera andra avdelningars arbete.

De 5 bolag som, enligt bilden, inte tagit ställning i frågan utgörs i själva verket av de företag där det inte framkommer i rapporterna huruvida en utvärdering gjorts eller ej. Det kan alltså vara så att en utvärdering skett, men detta finns i så fall inte angivet i rapporterna. Då denna uppsats syfte är inriktat på att beskriva den information som faktiskt lämnas i rapporterna anser författarna ändå att frågan är rätt formulerad.

5.2.9 EXTERN GRANSKNING

I samband med det ökade kravet på interna kontroller de senaste åren har flera företag utvecklat avancerade interna processer och system för kontroll. Revisorerna har inte hunnit anpassa sig efter denna utveckling och har, som det ser ut idag, få riktlinjer att gå efter vid utvärderingen av huruvida den finansiella rapporteringen av den interna kontrollen har varit effektiv eller inte. Därför är det enligt Koden inte krav på att rapporten skall granskas av en revisor, vilket det är om bolaget följer SOX bestämmelser. Följande graf visar vilka företag som har låtit rapporten granskas av en extern revisor.

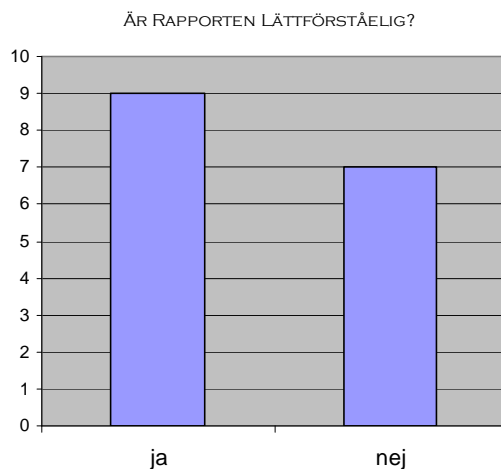
Figur 18, "Har revisorn granskat rapporten avseende den interna kontrollen?", Egen Figur, 2007

Astra Zeneca är det enda av de 20 företagen vars styrelses redogörelse för intern kontroll har blivit granskad av en extern revisor. Revisorn har lämnat en rapport utan anmärkning, vilket är intressant då det inte finns någon specifik information om den interna kontrollen i Bolagsstyrningsrapporten.

De övriga företagen i undersökningen har alltså avstått från att låta revisorn granska styrelsens rapport om den interna kontrollen, eller inte rapporterat det.

5.2.10 RAPPORTENS BEGRIPLIGHET

Med en lättförståelig rapport krävs det enligt författarnas bedömning att företaget förklarar sitt val av upplägg i rapporten, att de utvecklar svårförståeliga begrepp, t.ex. COSO, samt att bolaget inte gör några onödiga utsvävningar utan fokuserar på relevant och väsentlig information. I denna fråga har de företag som inte har lämnat en avskild rapport exkluderats eftersom det är just rapporten som är underlaget för bedömningen. Diagrammet kommer att visa några av de styrkor och svagheter i rapporterna som inte har gått att utläsa utifrån tidigare frågeformuleringar.

Figur 19, "Är rapporten lättförståelig?", Egen Figur, 2007

Ja: SKF, Teliasonera, Ericsson, Electrolux, Volvo, Swedbank, H&M, Investor samt Securitas.

Nej: Swedish Match, SEB, Tele2, Concordia Bus AB, Lindex, Skanska samt Boliden.

Mer än hälften av de rapporter som granskats anses vara lättförståeliga utifrån de kriterier som har presenterats i *checklistan*. Den information som finns i Swedish Matchs rapport får avdrag på grund av att valet av ramverk inte framgår i rapporten samt att språket är svårförståeligt. Följande citat är hämtat direkt ur Swedish Matchs Bolagsstyrningsrapport som underlag för bedömningen. Stycket är hämtat från inledningen av rapporten vilket innebär att läsaren inte har några förkunskaper.

”Basen för den interna kontrollen avseende den finansiella rapporteringen utgörs av kontrollmiljön med organisation, beslutsvägar, befogenheter, och ansvar som dokumenterats och kommunicerats i styrande dokument såsom interna policies, riktlinjer, manualer och koder, exempelvis arbetsfördelningen mellan å ena sidan styrelsen och å andra sidan den verkställande direktören och de andra organ som styrelsen inrättar, instruktioner för attesträtt samt redovisnings- och rapporteringsinstruktioner”¹³¹

Ytterligare exempel från den negativa gruppen kan ges utifrån SEB:s rapport där ingen information ges om att COSO:s ramverk har använts, trots att dess delar är beskrivna, men också för att vissa begrepp inte förklaras i texten.

5.3 SAMMANFATTNING AV EMPIRIN

5.3.1 FÖRETAGSNIVÅ

Författarna har i enlighet med metoden gett företagen olika många *poäng* beroende på vilken information de har lämnat i sina rapporter. Resultatet av poängsättningen visar att de bästa rapporterna kommer ifrån SKF, Ericsson, Electrolux, Swedbank, Securitas och H&M som samtliga har erhållit 8 poäng av 10 möjliga. (se Bilaga 2) Den information som har lämnats i dessa fall har;

- presenterats i ett tydligt enskilt avsnitt
- beskrivit hur organisationen av den interna kontrollen har sett ut utifrån den egna verksamheten
- beskrivit vilket ramverk som har använts och utvecklat ramverkets olika delar kopplat till den egna verksamheten
- utvärderat behovet av en internrevisionsfunktion om det inte har funnits sedan tidigare
- varit lättförståelig och inte innehållit onödiga utsvävningar

¹³¹ Swedish Match Årsredovisning, 2006

De företag som har fått en sämre poängsättning totalt sett har rangordnats enligt följande; ABB (0 poäng), Stora Enso (0 poäng), Assa Abloy (1 poäng), Astra Zeneca (3 poäng), Swedish Match (4 poäng), SEB (5 poäng), Lindex (5 poäng) samt Concordia Bus AB (5 poäng).

De två första företagen har inte lämnat någon rapport eller gjort något uttalande om den interna kontrollen. Assa Abloy har erhållit 1 poäng eftersom det framkommer i bolagsstyrningsrapporten att det finns en internrevisionsfunktion. Astra Zeneca har inte lämnat någon specifik rapport men har ändå gjort vissa uttalanden avseende den interna kontrollen, vilket förklarar företagets 3 poäng.

Författarna vill påstå att Assa Abloy (1 poäng) och Swedish Match (4 poäng) är de stora förlorarna i undersökningen, då de båda företagen får låga poäng trots att de själva påstår i sina bolagsstyrningsrapporter att de följer Kodens utan att göra några avvikelser avseende den interna kontrollen. Jämförelsevis har t.ex. Stora Enso (0 poäng) och ABB (0 poäng) lägre totalpoäng, men då dessa två företag inte själva anger att de följer Kodens regler i sina rapporter anser författarna att deras avsaknad av poäng är förklarlig. (Eftersom de ändå har uppgett i sina årsredovisningar att de tillämpar reglerna på den svenska kapitalmarknaden i viss mån har de trots allt tagits med i undersökningen.) Resultatet visar att inget av de 2 företagen lever upp till befintliga rekommendationer på den svenska kapitalmarknaden. Detsamma gäller Astra Zeneca.

Assa Abloys resultat i undersökningen beror främst på att det inte finns någon avskild rapport med tydlig information avseende den interna kontrollen i Bolagsstyrningsrapporten. Detta gör det i stort sett omöjligt för läsaren att tolka vilken av den sammantagna informationen som kan tänkas beskriva organisationen av den interna kontrollen.

Rapporten om den interna kontrollen som lämnas i Swedish Matchs Bolagsstyrningsrapport är kortfattad och svårläst, beskriver i ytterst liten utsträckning hur organisationen av den interna kontrollen ser ut och ingen återkoppling till något ramverk görs. Trots att Swedish Match bara har fått 4 poäng så har dessa poäng getts till företagets fördel enligt checklistan.

Om hänsyn ej tas till om revisorn har granskat rapporten samt om någon form av värdering har skett går det att generalisera resultatet. Denna exkludering görs på grund av att det endast var ett företag som erhöll poäng i dessa två frågor. De punkter som den sämre skaran i undersökningen främst har brustit på är;

- informationen saknar koppling till den egna verksamheten
- inget erkänt ramverk framhålls i rapporten
- ramverkets olika delar har inte beskrivits
- rapporten har inte varit lättförståelig

5.3.1 KATEGORINIVÅ

Det går alltså att konstatera att nästan alla företag har upprättat en rapport avseende den interna kontrollen. Rapporternas omfattning skiljer sig dock åt mellan de företag som tillämpar både SOX och Kodens (Kategori 1) och de företag som enbart tillämpar Kodens (Kategori 2). De företag som rapporterar minst antal ord (0-400) består till största delen av företag från

Kategori 1. För att tydliggöra detta kan nämnas att 5 av de 7 företag som inte har lämnat någon, eller mycket kortfattad information, härstammar från Kategori 1. Om de 3 företag som tillämpar hemlandets regler utesluts så är det 2 av 4 ur Kategori 1 som redovisar mycket begränsad information. I omvänd ordning går det att utläsa att de företag som rapporterar mest antal ord (800-1201) till största delen utgörs av Kategori 2-företag. Mer specifikt så är 5 av 6 av de företag som har rapporterat mest ord, s.k. Kategori 2-företag. Vad som tydligt framkommer i undersökningen är alltså att Kategori 2-företags rapporter är de mest omfattande.

De företag som inte har lämnat en rapport består av tre företag ur Kategori 1 samt ett företag ur Kategori 2. Skillnaden mellan de företag som inte har beskrivit hur den interna kontrollen är organiserad och om rapporten utgörs av ett eget avsnitt är densamma. I just dessa frågor så är författarna medvetna om att resultatet blir missvisande eftersom de 3 företag som har fått ett negativt utslag är företag som följer sina hemländers regler. Därför blir resultatet av jämförelsen att de två kategorierna ändå inte skiljer sig speciellt mycket åt.

De företag som inte har beskrivit organisationen av den interna kontrollen kopplat till den egna verksamheten utgörs till större delen av Kategori 1-företag men marginalen är liten och därför är det tveksamt att påstå att Kategori 1 är sämre i detta avseende.

När det gäller uttalande om effektiviteten i den finansiella rapporteringen så är det bara ett företag som har gjort ett uttalande, och detta tillhör Kategori 1. Företaget som har låtit revisorn granska styrelsens rapport avseende den interna kontrollen tillhör också denna kategori. Det är alltså ingen större skillnad mellan de två kategorierna i dessa två frågor.

Vidare har 6 av 10 företag i kategori 1 beskrivit vilket ramverk som har använts och 4 av 10 företag i kategori 2. Inte heller här är skillnaden särskilt stor. Vad som däremot utmärker sig är vilka företag som har valt att beskriva ramverkets olika delar. 9 av 10 företag från Kategori 2 har utvecklat ramverkets olika delar i sina rapporter. Detta kan jämföras med att enbart 3 företag ur Kategori 1 har gjort detsamma. Att beskriva ramverkets delar måste dessutom anses mer relevant än att endast ange vilket ramverk som har tillämpats utan att förklara vad det innebär.

Nästan alla företag har utvärderat behovet av en internrevisionsfunktion. De företag som inte har valt att göra det består av tre Kategori 1-företag och två Kategori 2-företag. Här går det heller inte att se någon tydlig skillnad mellan kategorierna.

Resultatet på kategorinivå när det gäller rapportens begriplighet ges inte eftersom samtliga företag inte har bedömts i denna fråga, vilket innebär att en sådan jämförelse skulle bli missvisande.

De två tydliga skillnaderna som har framkommit i studien mellan kategorierna är alltså;

- rapporternas omfattning i antal ord
- om beskrivningen av ramverkets olika delar finns med eller ej

6. ANALYS

I detta kapitel analyseras resultatet av författarnas undersökning utifrån de teorier som presenterades i kapitel 4. För att så tydligt som möjligt återknyta till teorierna har författarna valt att särskilja analysen utifrån vilken teori som behandlas. Då enbart en av de forskningsfrågor som formulerats i uppsatsen är av analytisk karaktär kommer de övriga två frågorna inte att behandlas i kapitlet.

6.1 TEORETISK ANALYS

I föregående kapitel presenterades den information som finns med i Bolagsstyrningsrapporterna avseende den interna kontrollen. Dessutom redogjordes det för ett antal skillnader mellan de bolag som omfattas av Koden (kategori 2) och de bolag som omfattas av såväl SOX som Koden (kategori 1).

De största skillnaderna mellan kategorierna kunde knytas till det faktum att den ena gruppen (kategori 2) har lämnat mer information i sina rapporter än vad den andra gjort. Att kategori 1 saknar en beskrivning av ramverkets delar, i större utsträckning än vad kategori 2 gör, är därmed inte särskilt underligt. Det är givet att rapporternas omfattning speglar den information som lämnas.

Samtliga teorier som beskrivits i den teoretiska referensramen förklarar på olika sätt det informationsbehov som företagets intressenter har. För att tillfredställa detta behov har diverse regler utformats som grund för redovisningen. Olika intressenter har, enligt teorierna, emellertid olika behov av information vilket gör att företagen måste anpassa sin redovisning till de olika användarnas behov.

6.1.1 MÖJLIGA FÖRKLARINGAR ENLIGT INTRESSENTTEORIN

I det inledande stycket av teorikapitlet (4.1) beskrevs intressentteorin. Syftet med teorin är att beskriva de beroendeförhållande som råder mellan företaget och dess intressenter. Enligt intressentteorin bör företaget ge de grupper som bidrar till dess verksamhet rimliga belöningar. Då ägarna i publika bolag främst antas vilja ha en god avkastning på sitt satsade kapital är det alltså den monetära belöningen som avses inom denna grupp. En intressant tanke är här att upprättandet av bolagsstyrningsrapporterna inte skapar något mervärde för företaget utan snarare ökar dess kostnader vilket i sin tur leder till ett lägre resultat och därmed en sämre avkastning till ägarna. Å andra sidan bidrar rapporten till att den finansiella risken minskar, vilket i sin tur sänker ägarnas avkastningskrav. För bolaget kan alltså kostnaden för att upprätta rapporten i viss mån matchas mot den lägre kostnaden för aktiekapital. Huruvida kostnaderna tar ut varandra är dock inte möjligt att svara på. För ägarna kan rapporten, enligt ovanstående resonemang, klassificeras som en typ av försäkring där ägarna betalar, i form av lägre avkastningskrav, för en lägre finansiell risk. Detta förklarar dock inte de skillnader som gjorts gällande mellan de olika kategorierna av bolag.

I studien har det visat sig att 4 företag inte har upprättat någon rapport avseende den interna kontrollen. Tre av dessa företag tillämpar istället utländska regler. Det sista bolaget (Assa Abloy) har dock inget uppenbart skäl till varför rapporten saknas. Teorin kan emellertid inte förklara varför bolaget inte har lämnat någon avskild rapport. Skulle företaget ha varit helt

beroende av sina ägare kan det tänkas att rapporten hade fått en högre prioritet men det kan finnas mängder av andra skäl till att rapporten saknas och intressentteorin kan därmed inte anses bidra med någon enhällig förklaring.

Vad gäller de bolag som däremot *har* lämnat rapporten och följt regelverket kan intressentteorin möjligen bidra med en förklaring. Då teorin främst beskriver beroendeförhållandet mellan bolaget och dess intressenter samt hur dessa bör belönas utefter sina respektive bidrag till verksamheten kan rapporten fungera som ett verifikat, för såväl ägare som ledning, på att belöningen i form av avkastning är riktig.

Företagen i kategori 1 lämnar, som tidigare nämnts, mindre information i sina rapporter än företag inom kategori 2. Möjligheten finns att ägarna i Kategori 1 är nöjda med sin belöning (avkastning) och inte är intresserade av att kontrollera verksamheten i samma utsträckning som ägarna i kategori 2. En sådan anledning är dock mycket vag och relativt långsökt vilket innebär att författarna inte anser sig ha kunnat finna några direkta förklaringar till situationen inom ramen för intressentteorin.

6.1.2 MÖJLIGA FÖRKLARINGAR ENLIGT LEGITIMITETSTEORIN

Enligt den legitimitetsteori som beskrivits i kapitel 3 måste samtliga bolag följa de normer och värderingar som finns i samhället för att kunna överleva på marknaden. Rapporten avseende den interna kontrollen fungerar således som ett av flera olika redskap för att legitimera företagets verksamhet gentemot dess intressenter. Att ett antal bolag låtit bli att avge en rapport tyder därmed på att de inte känner något behov av att nyttja detta redskap för att på så vis öka sin legitimitet. Anledningarna till det kan vara av olika slag, men faktum kvarstår att de bolag som inte vare sig har lämnat, eller förklarat varför de *inte* har lämnat, en rapport har brutit mot regelverket.

Då en central granskningsfunktion saknas är det upp till marknaden att utdela sanktioner mot de företag som inte följer reglerna. Om marknaden i sin tur inte fäster någon större vikt vid att rapporteringen sköts korrekt drabbas inte de bolag som struntat i reglerna negativt i någon större utsträckning. På sikt kan det innebära att allt fler bolag struntar i att upprätta rapporten vilket minskar såväl ägarnas som samhällets insyn i företagen. Vidare leder det till att den finansiella risken stiger och avkastningskraven ökar. Då både aktiesparare och företagsledning, tjänar på att hålla risken på en relativt låg nivå bör företagen dock vara lika intresserade av att upprätta rapporterna som ägarna är av att få ta del av dem.

De flesta företagen väljer ändå att enbart rapportera om det som regelverket i sin smalaste variant föreskriver. Som exempel kan nämnas att enbart 1 företag, (Astra Zeneca) av de sammanlagt 20 bolagen som studerats, valt att uttala sig kring huruvida den interna kontrollen varit effektiv eller inte. Detta trots att hälften av bolagen ändå måste göra ett uttalande i frågan då de lämnar sina rapporter (*Form-20*) till SEC. Astra Zeneca är visserligen ett av dessa bolag, men frågan är vad de övriga 9 företagen har att förlora på att lämna en sådan form av garanti. Som utomstående granskare av rapporterna uppfattas detta som mycket intressant då ett positivt uttalande i frågan borde bidra till såväl ökad legitimitet som minskad finansiell risk, vilket är positivt för företaget. Ett liknande resonemang kan föras kring det faktum att samma bolag också är ensamma om att ha låtit granska sin rapport av en extern revisor. Denne har

dessutom godkänt rapporten utan anmärkningar trots att avsnittet kring den interna kontrollen helt saknas. Författarna ställer sig därför frågande till hur denna typ av granskning gått till och möjligen kan de övriga bolagen, som valt att inte låta rapporten granskas eller ej rapporterat det, förklara sitt handlande med att tydliga riktlinjer för en sådan granskning saknas.

Generellt sett anser författarna emellertid att bolagen använt rapporten i syfte att öka sin legitimitet, då de flesta bolag har upprättat en rapport i enlighet med de tillämpningsanvisningar som Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning gav ut 2006. De bolag som inte lämnat rapporten utgörs framförallt av *SOX-Compliant* företag där samtliga hänvisat till andra regelverk inom Bolagsstyrning såsom *Swiss Code of Best Practice*, *Combined Code of Corporate Governance* samt *Finsk Aktiebolags- och Värdepappersmarknadslag*. På så vis kan även dessa bolag anses ha legitimerat sin verksamhet gentemot sina intressenter även om det trots allt bör anses märkligt att bolagen inte tagit hänsyn till de regler som gäller i Sverige, då företagen delvis menar att de följer de regelverk som gäller på marknadsplatser där de har emitterade värdepapper.

Att rapporternas omfattning skiljer sig så starkt åt mellan de 2 kategorierna kan möjligen förklaras med att de företag som är *SOX-Compliant* legitimerar sin verksamhet genom de rapporter som lämnas till *SEC*. Då *SOX* inte är ett självreglerande verk utan en lag är det sannolikt att dessa bolags intressenter utgår ifrån att den interna kontrollen är i sin ordning även om företagen slarvar med sin rapport avseende den interna kontrollen i årsredovisningen. Det är dock underligt att företag som lägger ned såpass stora resurser på att upprätta och bibehålla en god intern kontroll inte vill visa detta i sina redovisningar. I enlighet med intressentteorin och de samband som påvisats gällande ökad information och sänkt risk borde det ligga i bolagens egenintresse att redogöra för det arbete som bedrivits.

Även legitimitetsteorin lämnar författarna något otillfredsställda i den meningen att teorin inte förklarar de resultat som studien kommit fram till fullt ut. Vad som är givet är att teorin inte på egen hand kan ge några allmängiltiga förklaringar då ett företags Legitimitet bygger på att flera faktorer samverkar. I förlängningen innebär detta att rapporterna bara utgör en liten del av alla de åtgärder som krävs för att vinna intressenternas förtroende.

6.1.3 MÖJLIGA FÖRKLARINGAR ENLIGT KOMMUNIKATIONSTEORIN

Kommunikationsteorin beskriver den överföring som sker då information förs vidare från en part till en annan. Enligt den modell som beskrivits i uppsatsens teorikapitel måste avsändaren se till att informationen är av högsta möjliga kvalitet för att den skall kunna nå fram till mottagaren på rätt sätt.¹³² Teorin som sådan har, som tidigare beskrivits, kritiserats av dem som menar att informationskvalitén är en negligerbar faktor om mottagaren saknar de förkunskaper som krävs för att tolka informationen rätt. Denna teori är intressant i analysen av den empiriska studien. Strax över hälften av de bolag som granskats har nämligen lagt ned märkbar tid på att göra rapporterna lättförståeliga och begripliga genom att förpacka informationen med bilder och beskrivningar av de begrepp som använts. Detta kan i enlighet med teorin härledas till att rapporternas författare i så stor utsträckning som möjligt har velat höja kvalitén på den information som presenterats. På så vis ges mottagaren bättre möjligheter att tillgodogöra sig informationen på det sätt som författaren avsett och missförstånden

¹³² Nationalencyklopedin, 2007

minskar. Då rapporterna utgör en form av envägskommunikation blir det än viktigare att mottagarna förstår budskapet på rätt sätt eftersom dessa har mycket begränsade möjligheter att återkomma till avsändaren och på så vis rätta ut de eventuella missförstånd som uppstått.

Teorins kritiker menar att kommunikation uppkommer först i ett samspel mellan avsändare och mottagare samt att möjliga feltolkningar främst har att göra med mottagarens förkunskaper.¹³³ Även denna tes måste anses som intressant för studien då de företag som valt att inte illustrera, exemplifiera eller förklara svåra begrepp möjligen anammat detta mer kritiska synsätt till den ursprungliga kommunikationsteorin. Å andra sidan kan en rapport av detta slag knappast anses ha uppkommit i ett samspel mellan de båda parterna. För att det skall kunna vara fråga om ett sådant slag av samspel krävs det att mottagaren har möjligheter att återkoppla och ge feedback på den information som överförts.

Kommunikationsteorin kan i viss mening bidra till att förklara skillnaderna i rapporterna, men enbart på företagsnivå och inte på kategorinivå. Att vissa bolag har struntat i att lämna rapporten skulle enligt teorin kunna förklaras med att rapportskrivarna ansett att mottagarna inte har tillräckliga förkunskaper för att förstå den information som skulle förmedlats. Den förklaringen är emellertid, med stor sannolikhet, felaktig. Kommunikationsteorin kan därmed inte anses ge ett godtagbart svar på den frågan.

Vad gäller rapporterna från kategori 1 och 2 så har studien inte visat på några tydliga skillnader när det kommer till rapporternas begriplighet. Därmed stärks resonemanget om att utseende och innehåll snarare handlar om rapportkreatörernas personliga inställning till kommunikation, än vilket regelverk som primärt tillämpats.

¹³³ Holm, O., Strategisk Marknadskommunikation: Teorier och Metoder, 2002

7. SLUTSATSER

I detta kapitel presenteras de övergripande slutsatser som författarna har kunnat dra av studien. Slutsatserna är direkt kopplade till de forskningsfrågor som presenterades i uppsatsens inledning vilket innebär att dessa frågor besvaras i kapitlet.

7.1 FORSKNINGSFRÅGORNA BESVARAS

Uppsatsens syfte är delvis att beskriva det innehåll som finns i Bolagsstyrningsrapporternas avsnitt om den interna kontrollen. Den första forskningsfrågan avser att konkretisera detta syfte. Frågan presenteras nedan;

Vilken information lämnas i Bolagsstyrningsrapporterna avseende den interna kontrollen av den finansiella rapporteringen?

För att besvara frågan måste vissa generaliseringar göras då rapporternas utformning och innehåll skiljer sig åt i flera avseenden. Vad som varierar mellan rapporterna på företagsnivå är främst dess omfattning samt hur bolagen väljer att beskriva organisationen av den interna kontrollen utifrån sin egen verksamhet. I övrigt kan utformningen av rapporterna anses vara relativt standardiserad då samtliga företag i undersökningen har använt sig av samma ramverk; COSO. Om generalisering görs kan rapporterna påstås bestå av ca 600 ord samt innehålla information om;

- Att Svensk Kod för Bolagsstyrning tillämpats
- Att en rapport avseende den interna kontrollen har lämnats
- Hur organisationen av den interna kontrollen fungerar samt hur den är kopplad till den egna verksamheten
- Vilka delar det tillämpade ramverket består av
- Vilket behov som finns av en separat internrevisionsfunktion
- Samt huruvida en extern granskning av rapporten är genomförd eller inte

Till denna information kan tilläggas att bara ett enstaka bolag uttalar sig om den interna kontrollens effektivitet, att inget bolag i studien beskrivit att de avvikit från Koden samt att ett flertal av de företag som är *SOX-Compliant* i sin rapport beskriver den paragraf i den amerikanska lagen som till störst del har att göra med den interna kontrollen; *SOX 404*.

*

Ett ytterligare syfte med uppsatsen var att jämföra informationen i rapporterna från företag som tillämpar såväl Koden som SOX, med de företag som endast tillämpar Koden för att se om några skillnader kunde identifieras. För att tydliggöra syftet ställde sig författarna nedanstående fråga;

Finns det några skillnader mellan den information, avseende den interna kontrollen av den finansiella rapporteringen, som lämnas av de bolag, som utöver Koden också omfattas av SOX, och de bolag som enbart tillämpar Koden?

Vid granskningen av rapporterna har det framkommit ett flertal skillnader varav de flesta är relativt små. Den största skillnaden är att de företag som endast tillämpar Koden har lämnat mer omfattande rapporter än vad företag som också tillämpar SOX har gjort. Dessutom går

det att konstatera att företagen som enbart tillämpar Koderna också har utvecklat ramverkets (COSO:s) olika delar i större utsträckning. Eftersom ramverket beskriver hur organisationen av den interna kontrollen ser ut så måste det anses vara ett av de mer väsentliga momenten i den finansiella rapporteringen. Författarna är något förvånade av resultatet eftersom företagen som tillämpar SOX har tvingats lägga ner mer resurser på sina processer för intern kontroll för att leva upp till kraven i SOX. Även om den rapport som lämnas avseende den interna kontrollen inte nödvändigtvis avspeglar den faktiska kontroll som ägt rum anser författarna att det mest logiska hade varit om resultatet i undersökningen hade visat att de företag som tillämpar SOX också visat ett större engagemang i sina rapporter.

En ytterligare skillnad mellan kategorierna av företag består i att de företag som utöver Koderna också tillämpar SOX ofta har ägnat ett mindre stycke i sin rapport åt att beskriva *SOX 404*. Att denna text saknas i den andra kategorin av företag är dock naturligt då dessa inte omfattas av lagstiftningen.

*

Avslutningsvis var syftet också att se om 3 på förhand valda teorier möjligen skulle kunna bidra med förklaringar till de eventuella skillnader som identifierades. Frågan som ställdes formulerades som nedan;

Kan möjligen de vetenskapliga teorierna; Intressent-, Legitimitets-, eller Kommunikations-teori förklara dessa eventuella skillnader?

Vid analysen av rapporterna utifrån de 3 valda teorierna framkom det att endast legitimitets-teorin skulle kunna anses bidra med förklaringar till de skillnader som framkommit i studien. Enligt teorin måste företag följa de lagar och regler som finns uppsatta för att dess verksamhet skall kunna anses vara legitim. De största skillnaderna mellan de olika kategoriernas rapporter har visat sig vara omfattningen på rapporten och beskrivningen av ramverkets delar samt dess koppling till den egna verksamheten. Här kan legitimitetsteorin i viss mån anses bidra med en förklaring eftersom den grupp som varit mer kortfattade i sin rapportering främst består av *SOX-Compliant* företag. Dessa omfattas med andra ord av ett hårdare regelverk och avger en mer ingående rapport avseende den interna kontrollen (*Form 20*). Företagens intressenter kan därför ha ett visst överseende med bristerna i informationen i Bolagsstyrningsrapporterna då dessa företag genom sin rapportering till SEC ändå kan anses ha följt lagar och regler. Därigenom har bolagen också legitimerat sin verksamhet i enlighet med teorin.

Vad gäller de två andra teorierna förklarar dessa snarare varför rapporten är betydelsefull än varför det uppstår skillnader i rapporterna från de två kategorierna av bolag. Teorierna kan också anses ge möjliga förklaringar till att informationen i olika rapporter ser olika ut. Medan kommunikationsteorin beskriver att beroende på vilket synsätt avsändaren har så formas informationen olika, så förklarar intressentteorin att olika användare har olika behov av information. Detta har dock ingenting med de skillnader som identifierats mellan de två företagskategorierna att göra.

Avslutningsvis bör också poängteras att teorin långt ifrån kan anses ge några fullständiga förklaringar till de skillnader som har identifierats. Förklaringarna till dessa skillnader är med största sannolikhet många och teorin kan enbart bidra till att finna ett fåtal *möjliga* förklaringar.

8. AVSLUTNING

I detta kapitel ger författarna kortfattade förslag till vidare forskning inom ämnesområdet. Kapitlet avslutas med författarnas tack till de personer och företag som har bidragit med idéer och material under arbetets gång.

8.1 FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING

Under uppsatsen har författarna upptäckt flera områden som fortfarande, enligt författarnas mening, behöver utforskas. En tänkbar studie som är relevant för ämnet är att granska de *Form-20 rapporter* som årligen lämnas av de företag som tillämpar SOX. Dessa rapporter innehåller detaljerad information om rutinerna för de interna kontrollprocesserna. Vidare skulle en jämförelse av informationen i rapporterna kunna göras med den information som lämnas i Bolagsstyrningsrapporterna. Eftersom det är först i juli 2007 som samtliga företag skall ha avlämnat en rapport, är det verkligen ett aktuellt område att studera.

En annan intressant fråga som författarna inte lyckats besvara är hur det kommer sig att företag som både tillämpar Kodens och SOX inte behöver följa speciella anvisningar från Kodens. I dagsläget är anvisningarna identiska oavsett om man omfattas av SOX eller ej.

Författarna har upptäckt att några företag avviker från Kodens regler gällande rapportering av intern kontroll. Det hade varit intressant att veta vad det faktiska antalet som avviker från Kodens är. Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning gör också en liknande utvärdering årligen. Ett tänkbart alternativ hade varit att göra en jämförelse med deras resultat eller att utforska hur Kollegiet går till väga i deras bedömningar. Författarna har insett att det är svårt att göra en objektiv bedömning vid granskningen av Bolagsstyrningsrapporterna. Det framgår inte i Kollegiets Årsrapport vad deras undersökning bygger på, vilket också skulle kunna ingå i någon form av framtida forskning.

8.2 FÖRFATTARNAS TACK

Författarna vill först och främst tacka Michael Andersson på SKF, som var väl insatt i ämnet och hjälpte författarna att reda ut en del oklarheter. I övrigt har både Malin Hermansson från Soliditet, Peter Strandh från Ernst & Young, Klas Schöldström från Internrevisorerna och Michael Bernhardt från Deloitte varit involverade vid insamling av material till studien.

Givetvis ska författarnas handledare, Inga-Lill Johansson, också ha ett stort tack för att hon har funnits till hands och för att hon har kommit med snabb feedback.

Till sist vill författarna tacka er läsare. Ni är alla välkomna att ställa frågor och komma med synpunkter.

Lina Hervéus

Linda Lantz

TRYCKTA KÄLLOR

- Andersen I, *Den uppenbara verkligheten – val av samhällsvetenskaplig metod*, Studentlitteratur, Lund, 1998
- Artzberg Kristina, *Redovisningsteori- policy och praxis*, Liber Ekonomi, Malmö, 2003
- Bruzelius L H & Skärvard P-H, *Integrerad Organisationslära*, Studentlitteratur, 1995
- Bryman A & Bell Emma, *Företagsekonomiska forskningsmetoder*, Liber, Malmö, 2003
- Christensen L, *Marknadsundersökning – En handbok*, Studentlitteratur, Lund, 2004
- Denscombe M, *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Studentlitteratur, Lund, 1998
- Dykert L, *Sarbanes-Oxley Act (SOX) och dess inverkan på svenska företag*, LRD Revision och Rådgivning, 2006
- Eriksson L T & Wiedersheim-Paul F, *Att utreda, forska och rapportera*, Liber Ekonomi AB, Malmö, 1997
- Fox L, *Enron – The rise and fall*, John Wiley & Sons Inc, 2002
- Green S, *Manager's guide to the Sarbanes-Oxley Act: Improving Internal Control to prevent fraud*, Hoboken, Wiley & Sons, New Jersey, 2004
- Holm O, *Strategisk Marknadskommunikation: Teorier och Metoder*, Liber Ekonomi AB, Malmö, 2002
- Jacobsen D-I & Thorsvik J, *Hur moderna organisationer fungerar*, Studentlitteratur, Lund, 1998
- Johansson- Lindfors M-B, *Att utveckla kunskap*, Studentlitteratur, Lund, 1993
- Kommuninvest, *Dialog Nr 4*, Kommuninvest i Sverige AB, Örebro, 2005
- Ljungdahl F, *Utveckling av miljöredovisning i svenska börsbolag: Praxis, begrepp, Orsak*, Lund University Press, Lund, 1999
- Molin H, & Billfalk M, *Internkontroll för styrelseledamöter*, Ernst & Young Skriftserie för Bolagsstyrning, 2005
- Nachemson-Ekwall S & Carlsson B, *Guldregn – Sagan om Skandia*, 2004, Bonnier Fakta, Uddevalla, 2004
- Ramos M, *How to comply with Sarbanes-Oxley Act Section 404: Assessing the effectiveness of internal control*, Hoboken, Wiley & Sons, New Jersey, 2004

Skärvad & Lundahl, *Företagets Intressenter och Kontrakt*, SAF:s Förlag, Stockholm, 1982

Smith D *Redovisningens Språk*, Studentlitteratur, Tredje Upplagan, 2006

Svernlöf & Blomberg, *Ny juridik Sarbanes-Oxley – Ny Värdepapperslagstiftning*, Nordisk Bokindustri, Stockholm, 2003

Öhrlings, *Bästa Bolagsstyrningsrapport 2005*, Pricewaterhousecoopers, 2006

LAGAR & REGELVERK

SOU 2004:130, *Svensk Kod för Bolagsstyrning*, Elanders Gotab, Stockholm, 2004

Tillämpning av Svensk Kod för Bolagsstyrning, *Referenskod*, 2006

SEC, *The Sarbanes Oxley Act*, 2002

ELEKTRONISKA KÄLLOR

Affärsvärldens webbtjänst, www.affarsvarlden.se, 2007

Aftonbladets Webbplats, www.aftonbladet.se, 2007

FAR Komplet, 2007 (tillgängligt via ekonomiska biblioteket, Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet)

Kollegiet för Svensk Bolagsstyrnings webbplats, www.bolagsstyrning.se, 2007

Nationalencyklopedins Webbplats, www.ne.se, 2007

Nordiska Börsens Webbplats, <http://omxgroup.com/>

SEC:s webbplats, www.sec.gov, 2007

USA:s webbplats över konkurser, www.bankruptcydata.com, 2007

Vita Husets webbplats, www.whitehouse.gov, 2007

UPPSATSER

Hemmings, C., Grundberg, C., *En Jämförande Studie av implementeringen av Sarbanes-Oxley i tre svenska företag*, Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet, 2006
Tillgänglig via; <http://www.handels.gu.se/epc/archive/00004917/01/05-06-96.pdf>

Moberg, M., *En studie av Bolagsledningens och Revisorernas skadeståndsansvar för bonusprogrammen I Skandiaaffären*, Lunds Universitet, 2004
Tillgänglig via; [http://www.jur.lu.se/internet/biblioteket/examensarbeten.nsf/0/019BAC7B3C1DDFB1C12571800033A3C0/\\$File/xsmall.pdf](http://www.jur.lu.se/internet/biblioteket/examensarbeten.nsf/0/019BAC7B3C1DDFB1C12571800033A3C0/$File/xsmall.pdf)

FÖRELÄSNINGAR

Marton J, *Redovisningsteori, Externredovisning*, Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet, 2007

Siverbo S, *Organisationsteori, Ekonomistyrning*, Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet, 2007

ÅRSREDOVISNINGAR & BOLAGSSTYRNINGSRAPPORTER

1. ABB:s Årsredovisning & Bolagsstyrningsrapport för räkenskapsåret 2006
2. Assa Abloys Årsredovisning & Bolagsstyrningsrapport för räkenskapsåret 2006
3. Astra Zenecas Årsredovisning & Bolagsstyrningsrapport för räkenskapsåret 2006
4. Electrolux Årsredovisning & Bolagsstyrningsrapport för räkenskapsåret 2006
5. Ericssons Årsredovisning & Bolagsstyrningsrapport för räkenskapsåret 2006
6. Getinges Årsredovisning & Bolagsstyrningsrapport för räkenskapsåret 2006
7. Investors Årsredovisning & Bolagsstyrningsrapport för räkenskapsåret 2006
8. Nordeas Årsredovisning & Bolagsstyrningsrapport för räkenskapsåret 2006
9. SEB:s Årsredovisning & Bolagsstyrningsrapport för räkenskapsåret 2006
10. Securitas Årsredovisning & Bolagsstyrningsrapport för räkenskapsåret 2006
11. Skanskas Årsredovisning & Bolagsstyrningsrapport för räkenskapsåret 2006
12. SKF:s Årsredovisning & Bolagsstyrningsrapport för räkenskapsåret 2006
13. SSAB:s Årsredovisning & Bolagsstyrningsrapport för räkenskapsåret 2006
14. Stena Lines Årsredovisning & Bolagsstyrningsrapport för räkenskapsåret 2006
15. Stora Ensos Årsredovisning & Bolagsstyrningsrapport för räkenskapsåret 2006
16. Swedbanks Årsredovisning & Bolagsstyrningsrapport för räkenskapsåret 2006
17. Swedish Match Årsredovisning & Bolagsstyrningsrapport för räkenskapsåret 2006
18. Tele2:s Årsredovisning & Bolagsstyrningsrapport för räkenskapsåret 2006
19. TeliaSoneras Årsredovisning & Bolagsstyrningsrapport för räkenskapsåret 2006
20. VOLVO:s Årsredovisning & Bolagsstyrningsrapport för räkenskapsåret 2006

att SKF i linje med vad som föreskrivs i SOX har dokumenterade rapporteringsrutiner (Disclosure Controls and Procedures). Dessa rutiner syftar till att tillse att den information som behöver offentliggöras blir i rätt tid nedtecknad, bearbetad, sammanfattad och rapporterad. Disclosure Controls and Procedures utvärderas årligen av revisionskommittén som avrapporterar sitt arbete till styrelsen. Vidare innehåller SOX krav på att SEC-registrerade bolag bland annat ska göra en årlig utvärdering av den interna kontrollen av bolagets finansiella rapportering. En mer detaljerad redogörelse över hur SKF efterlever dessa krav återfinns i Styrelsens rapport om intern kontroll avseende den finansiella rapporteringen för räkenskapsåret 2006, nedan.

Styrelsen har sammanträffat med bolagets revisor en gång under 2006 och har tagit del av revisionen och dess resultat. Vidare har revisionskommittén, inom ramen för sitt arbete med att bland annat granska omfattningen av, och utvärdera, de externa revisorernas arbete, träffat revisorerna i samband med tre revisionskommittémöten. Härutöver har revisorerna tillställt både styrelsen och revisionskommittén skriftlig information om bland annat planering och genomförande av revisionen samt bedömning av bolagets risksituation.

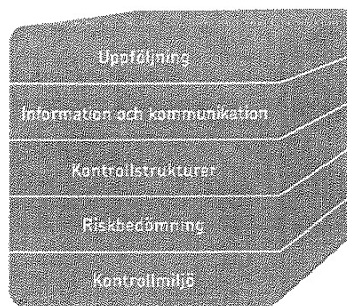
Styrelsens rapport om intern kontroll avseende den finansiella rapporteringen för räkenskapsåret 2006

Enligt den svenska aktiebolagslagen och svensk kod för bolagsstyrning ("Koden") ansvarar styrelsen för den interna kontrollen. Denna rapport om intern kontroll avseende den finansiella rapporteringen har upprättats i enlighet med Koden, avsnitt 3.7.2 och tillämpningsanvisningar avseende Kodens regler om rapportering av intern kontroll utfärdade av Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning i september 2006.

Hur den interna kontrollen avseende den finansiella rapporteringen är organiserad

SKF är registrerat hos Securities & Exchange Commission (SEC) i USA och måste därför, i relevanta delar, följa Sarbanes-Oxley Act från 2002 (SOX). Sektion 404 i SOX ställer krav att ett bolag som registrerats hos SEC i sin rapportering ska inkludera en rapport från företagsledningen och en därtill hörande granskningsrapport från revisorerna avseende den interna kontrollen av den finansiella rapporteringen. Enligt SOX ställs även krav på att ledningen ska utvärdera hur effektiv den interna kontrollen avseende

den finansiella rapporteringen har varit vid slutet av varje räkenskapsår. SKF:s ledning avser att göra en första avrapportering enligt SOX 404 i samband med inlämnande av den årliga rapport (Form 20-F) till SEC för räkenskapsåret som avslutades den 31 december 2006. För att uppfylla kraven enligt SOX 404 ska SEC-registrerade bolag bland annat implementera ett erkänt ramverk för intern kontroll. SKF tillämpar ramverket "Internal Control – Integrated Framework", utfärdat 1992 av The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). Inom området IT-säkerhet tillämpar SKF delar av CobiT-standarderna. COSO består av fem komponenter som är relaterade till varandra och ett antal mål måste uppfyllas för varje komponent:

Kontrollmiljön är den komponent som utgör grunden för de övriga komponenterna. SKF har genom sina policies, instruktioner och sin organisationsstruktur dokumenterat uppdelningen av ansvar inom hela SKF-organisationen. Detta reflekteras i att policies och instruktioner, när så är tillämpligt, är baserade på internationellt accepterade standarder och/eller bästa arbetssätt. Policies och instruktioner utvärderas årligen.

SKF är ett processororienterat bolag och har integrerat riskbedömningen med affärsprocesserna, till exempel affärsplanering. Separata funktioner eller tvärfunktionella ledningsorgan övervakar samtliga väsentliga riskområden.

Inom området kontrollstrukturer har SKF i detalj dokumenterat alla kritiska finansiella processer och kontroller för moderbolaget och alla större dotterbolag, vilket omfattar över 70% av koncernens försäljning och totala tillgångar. Avseende mindre dotterbolag, vilka motsvarar en försäljning och ett totalt tillgångsvärde om ytterligare 20%, har SKF kartlagt och utvärderat efterlevnaden av COSO-komponenterna. Dokumentationsstandarderna kräver en utförlig riskbedömning på koncern- och dotterbolagsnivå inom

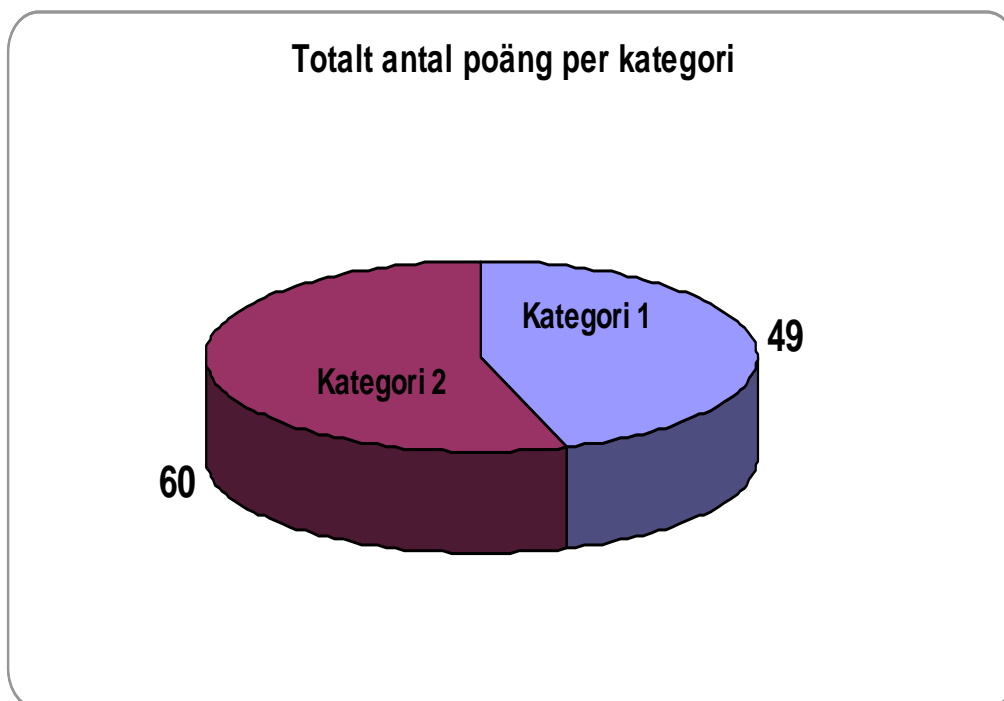
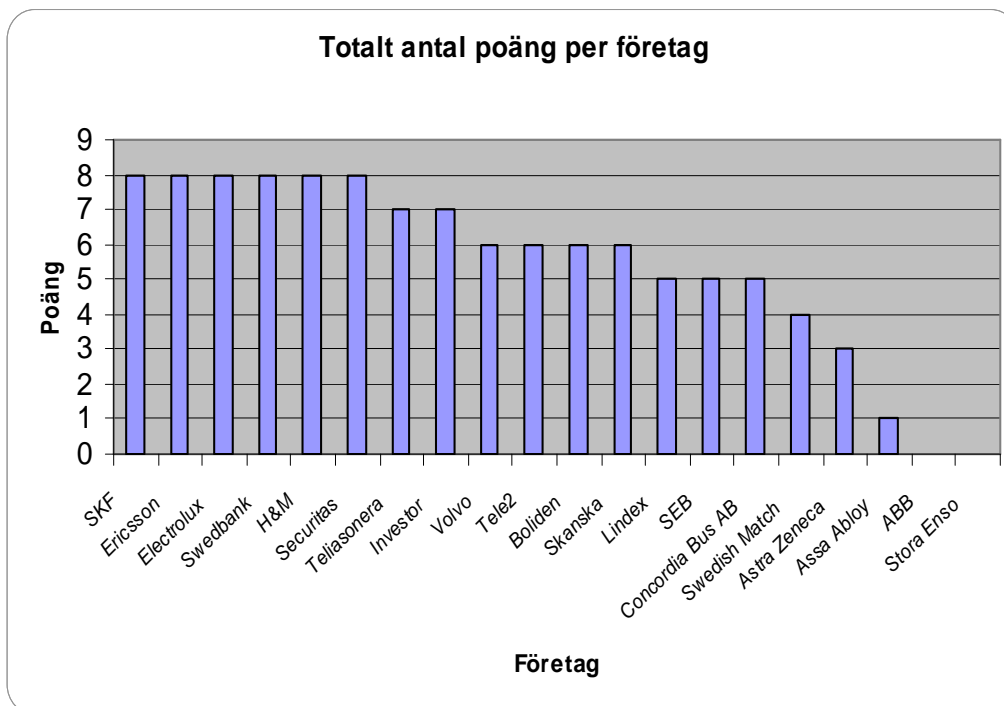
området finansiell rapportering. När en väsentlig risk identifieras vidtas åtgärder för att eliminera eller reducera den till en acceptabel nivå. Den finansiella process- och kontrolldokumentationen granskas årligen.

SKF har informations- och kommunikationssystem och processer i syfte att säkerställa en komplett och korrekt finansiell rapportering. Redovisnings- och rapporteringsinstruktioner uppdateras vid behov och utvärderas minst en gång per år. Dessa instruktioner har gjorts tillgängliga för alla berörda anställda samt kompletterats med utbildning och en kontinuerlig information om ändringar i redovisnings- och/eller rapporteringskraven. Dokumentation av finansiella processer och kontroller, dokumentation rörande övervakningen av COSO-komponenterna, information och kommunikation, finansiell riskbedömning, kontrollmiljö samt test- och granskningsprotokoll lagras i ett IT-system. Detta möjliggör en kontinuerlig uppföljning och granskning av SKF:s interna kontrollsystem avseende den finansiella rapporteringen.

Implementeringen av COSO-ramverket genomfördes under 2005. Arbetet bestod i huvudsak av en anpassning av processer och kontrollbeskrivningar till en gemensam standard i enlighet med kraven i COSO och SOX. Vidare har arbetet bestått i att implementera ett omfattande system för företagsledningens test av kontrollerna. Under 2006 testades samtliga kontroller som har bedömts vara viktiga för att få en effektiv kontroll av den finansiella rapporteringen. Testprogrammet för 2006 omfattade tester av designen och funktionen av över 5 000 kontroller, vilka täcker samtliga COSO-komponenter.

SKF har en internrevisionsfunktion, vars främsta uppgift är att genom årliga tester tillse att ramverket för intern kontroll efterlevs. Internrevisionsfunktionen rapporterar direkt till koncernens finansdirektör och tillhandahåller regelbundet rapporter till styrelsens revisionskommitté.

Styrelsen erhåller regelbundna finansiella rapporter och diskuterar koncernens finansiella ställning och utveckling på varje möte. Styrelsens revisionskommitté granskar alla kvartals- och årsbokslut innan de publiceras externt.

	Fråga (1)	Fråga (2)	Fråga (3)	Fråga (4)	Fråga (5)	Fråga (6)	Fråga (7)	Fråga (8)	Fråga (9)	Fråga (10)
	Rapport avseende intern kontroll har lämnats	Organisationen av den interna kontrollen framgår	Beskrivningen är kopplad till den egna verksamheten	Kontrollens effektivitet kommenteras i rapporten	Det tillämpade ramverket anges	Raverkets olika delar beskrivs	Den interna kontrollen beskrivs i ett eget avsnitt	Utvärdering har skett kring behovet av en internrevision	Rapporten har granskats externt	Rapporten i sin helhet är lättförståelig
SKF	X	X	X		X	X	X	X		X
Teliasonera	X	X	X		X		X	X		X
Swedish Match	X	(X)					X	X		
Ericsson	X	X	X		X	X	X	X		X
Electrolux	X	X	X		X	X	X	X		X
Volvo	X	(X)			X		X	X		X
ABB										
Stora Enso										
Concordia Bus AB	X	X	X				X	X		
Astra Zeneca				X	X				X	
Lindex	X	X	X			X	X			
Tele2	X	X	X			X	X	X		
SEB	X	X				X	X	X		
Assa Abloy									X	
Swedbank	X	X	X		X	X	X	X		X
H&M	X	X	X		X	X	X	X		X
Investor	X	X	X		X	X	X			X
Boliden	X	X	X			X	X	X		
Skanska	X	X	X			X	X	X		
Securitas	X	X	X		X	X	X	X		X